

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα

του Pascal Fontaine

Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

Η έκδοση αυτή αποτελεί μέρος μιας σειράς που εξηγεί τι κάνει και γιατί η ΕΕ σε διάφορους τομείς πολιτικής και με ποια αποτελέσματα.

Μπορείτε να δείτε στην παρακάτω διεύθυνση τα άλλα μέρη της σειράς που είναι διαθέσιμα και να τα τηλεφορτώσετε:
http://europa.eu/pol/index_el.htm

Πώς λειτουργεί η ΕΕ
Ευρώπη 2020: η αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρώπης
Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα ✕
Οι πατέρες της ΕΕ

Ανάπτυξη και συνεργασία
Ανθρωπιστική βοήθεια και πολιτική προστασία
Ανταγωνισμός
Απασχόληση και κοινωνικές υποθέσεις
Ασφάλεια των τροφίμων
Γεωργία
Δημόσια υγεία
Διεύρυνση
Δικαιοσύνη, ιθαγένεια, θεμελιώδη δικαιώματα
Δράση για το κλίμα
Εκπαίδευση, κατάρτιση, νεολαία και αθλητισμός
Εμπόριο
Ενέργεια
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας
Επιχειρήσεις
Έρευνα και καινοτομία
Εσωτερική αγορά
Η οικονομική και νομισματική ένωση και το ευρώ
Θαλάσσια πολιτική και αλιεία
Καταναλωτές
Καταπολέμηση της απάτης
Μετανάστευση και άσυλο
Μεταφορές
Περιβάλλον
Περιφερειακή πολιτική
Πολιτιστικός και οπτικοακουστικός τομέας
Προϋπολογισμός
Σύνορα και ασφάλεια
Τελωνεία
Φορολογία
Ψηφιακό θεματολόγιο και κοινωνία της πληροφορίας

**Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια:
Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα, του Pascal Fontaine**

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας
Εκδόσεις
1049 Βρυξέλλες
ΒΕΛΓΙΟ

Το χειρόγραφο επικαιροποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2014.

Εξώφυλλο: © Maciej Frolow / Brand X Pictures / Jupiterimages

44 σ. — 21 × 29,7 cm
ISBN 978-92-79-34279-0
doi:10.2775/35743

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014
Επιτρέπεται η ανατύπωση. Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή μεμονωμένων φωτογραφιών, πρέπει να ζητηθεί απευθείας άδεια από τους κατόχους των δικαιωμάτων.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα

του Pascal Fontaine

Περιεχόμενα

1. Γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση;	3
2. Δέκα ιστορικά βήματα	6
3. Διεύρυνση της ΕΕ και σχέσεις με τους γείτονες	8
4. Πώς λειτουργεί η ΕΕ;	11
5. Με τι ασχολείται η ΕΕ;	16
6. Η ενιαία αγορά	21
7. Το ευρώ	24
8. Αξιοποίηση της γνώσης και της καινοτομίας	27
9. Τι σημαίνει να είσαι ευρωπαίος πολίτης;	28
10. Μια Ευρώπη ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	31
11. Η ΕΕ στη διεθνή σκηνή	34
12. Ποιο είναι το μέλλον της Ευρώπης;	37
Ημερομηνίες-ορόσημα στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης	39

1. Γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η αποστολή της ΕΕ για τον 21ο αιώνα είναι:

- ▶ να διατηρήσει και να αξιοποιήσει την ειρήνη που έχει εδραιωθεί μεταξύ των κρατών μελών της·
- ▶ να προωθήσει την πρακτική συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών·
- ▶ να διασφαλίσει την ασφαλή διαβίωση των πολιτών της·
- ▶ να προωθήσει την οικονομική και κοινωνική αλληλεγγύη·
- ▶ να διατηρήσει την ευρωπαϊκή ταυτότητα και πολυμορφία σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο·
- ▶ να διαδώσει τις κοινές αξίες των Ευρωπαίων.

I. Ειρήνη

Πριν διατυπωθεί ως συγκεκριμένος πολιτικός στόχος, η ιδέα της ενωμένης Ευρώπης ήταν απλά ένα όνειρο στα μυαλά φιλοσόφων και οραματιστών. Ο Victor Hugo, για παράδειγμα, εμπνεόμενος από ανθρωπιστικά ιδεώδη, οραματιζόταν τις ειρηνικές «Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης». Το όνειρο αυτό γκρεμίστηκε από τους φρικτούς πολέμους που ρήμαξαν την ήπειρο το πρώτο μισό του 20ού αιώνα.

Ωστόσο, μια νέα ελπίδα γεννήθηκε από τα συντρίμια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι άνθρωποι που είχαν προβάλει αντίσταση στον ολοκληρωτισμό κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν αποφασισμένοι να βάλουν ένα τέλος στο μίσος και την αντιπαλότητα στην Ευρώπη και να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για μια σταθερή ειρήνη. Το διάστημα από το 1945 έως το 1950, μια μικρή ομάδα θαρραλέων πολιτικών, ανάμεσά τους οι Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi και Winston Churchill, βάλθηκαν να πείσουν τους λαούς τους να ξεκινήσουν μια νέα εποχή. Θα δημιουργούνταν νέες δομές στη Δυτική Ευρώπη που θα βασίζονταν στα κοινά συμφέροντα των λαών της και θα είχαν ως θεμέλια Συνθήκες που εγγυώνται τον σεβασμό του κράτους δικαίου και την ισότητα μεταξύ όλων των χωρών.

Ο Robert Schuman (γάλλος υπουργός Εξωτερικών) ενστερνίστηκε μια ιδέα του Jean Monnet και στις 9 Μαΐου 1950 πρότεινε την ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Χώρες που κάποτε ήταν πολεμικοί αντίπαλοι θα δέχονταν να τεθεί η παραγωγή τους άνθρακα και χάλυβα υπό τον έλεγχο μίας ενιαίας ανώτατης αρχής. Στην πράξη, αλλά και με ιδιαίτερα συμβολικό τρόπο, οι πρώτες ύλες του πολέμου μετατρέπονταν σε εργαλεία συμφιλίωσης και ειρήνης.

II. Συμφιλιώνοντας την Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στήριξε την επανένωση της Γερμανίας μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989. Μετά την κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας το 1991, οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, που είχαν ζήσει επί δεκαετίες πίσω από το «σιδηρούν παραπέτασμα», ήταν και πάλι ελεύθερες να επιλέξουν το πεπρωμένο τους. Πολλές από αυτές έκριναν ότι το μέλλον τους ήταν πλέον στους κόλπους της δημοκρατικής ευρωπαϊκής οικογένειας. Οκτώ από αυτές προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004, ακολούθησαν άλλες δύο το 2007 και η Κροατία προσχώρησε το 2013.

© Robert Maass/Corbis

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989 οδήγησε στη σταδιακή κατάργηση των παλαιών διαιρέσεων στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Η διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Οκτώ χώρες βρίσκονται σε διάφορα στάδια προετοιμασίας για πιθανή μελλοντική προσχώρηση.

III. Ασφάλεια

Η Ευρώπη στον 21ο αιώνα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προβλήματα ασφάλειας. Η ΕΕ οφείλει να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για να διασφαλίσει την ασφάλεια των κρατών μελών της. Πρέπει να συνεργαστεί εποικοδομητικά με τις γειτονικές περιοχές της: τα Βαλκάνια, τη Βόρεια Αφρική, τον Καύκασο και τη Μέση Ανατολή. Πρέπει επίσης να προστατεύσει τα στρατιωτικά και στρατηγικά συμφέροντά της σε συνεργασία με τους συμμάχους της, ιδίως στο εσωτερικό του NATO, και αναπτύσσοντας μια πραγματική κοινή ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας.

Η εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος επιβάλλει τη στενή συνεργασία των αστυνομικών υπηρεσιών όλων των χωρών της ΕΕ. Το να γίνει η ΕΕ μια «περιοχή ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», όπου όλοι θα έχουν ίση πρόσβαση στη δικαιοσύνη και ίση προστασία από τον νόμο, είναι μια νέα πρόκληση, που απαιτεί στενή συνεργασία των κυβερνήσεων. Διάφορα όργανα, όπως η Ευροπόλ, η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία, και η Eurojust (η οποία προωθεί τη συνεργασία μεταξύ εισαγγελικών, δικαστικών και αστυνομικών αρχών σε διάφορες χώρες της ΕΕ) πρέπει επίσης να διαδραματίσουν ενεργό και αποτελεσματικό ρόλο.

IV. Οικονομική και κοινωνική αλληλεγγύη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε για να επιτευχθούν πολιτικοί στόχοι και ξεκίνησε την προσπάθειά της να τους επιτύχει μέσα από την οικονομική συνεργασία.

Οι ευρωπαϊκές χώρες αντιπροσωπεύουν ολοένα και μικρότερο ποσοστό του πληθυσμού του πλανήτη. Πρέπει, λοιπόν, να συνεχίσουν να συνεργάζονται για να διασφαλίσουν την οικονομική ανάπτυξη και να είναι σε θέση να ανταγωνιστούν άλλες μεγάλες οικονομίες στη διεθνή σκηνή. Καμία χώρα της ΕΕ δεν είναι τόσο ισχυρή ώστε να υπερασπιστεί μόνη της τα συμφέροντά της στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου. Για να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας και να προσελκύσουν νέους πελάτες, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από μια ευρύτερη βάση και όχι μόνο την εθνική εγχώρια αγορά τους, και αυτή τούς την παρέχει η ευρωπαϊκή ενιαία αγορά. Για να εξασφαλιστεί ότι όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι επωφελούνται από αυτή την πανευρωπαϊκή κλίμακας αγορά των 500 και πλέον εκατομμυρίων καταναλωτών, η ΕΕ προσπαθεί να καταργήσει τα εμπόδια στις συναλλαγές και καταβάλλει προσπάθειες να απαλλάξει τις επιχειρήσεις από την περιττή γραφειοκρατία.

Όμως, ο ελεύθερος ανταγωνισμός σε ευρωπαϊκή κλίμακα πρέπει να εξισορροπείται με την αλληλεγγύη σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Αυτό συνεπάγεται σαφή και χειροπιαστά οφέλη για τους ευρωπαίους πολίτες. Όταν αυτοί πλήττονται από πλημμύρες και άλλες φυσικές καταστροφές, λαμβάνουν ενίσχυση από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Τα «Διαρθρωτικά Ταμεία», που τα διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενθαρρύνουν και συμπληρώνουν τις προσπάθειες των εθνικών και τοπικών αρχών για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιοχών της Ευρώπης. Χρηματικοί πόροι από τον προϋπολογισμό της ΕΕ και δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση των υποδομών μεταφορών της Ευρώπης (για παράδειγμα, για την επέκταση του δικτύου αυτοκινητοδρόμων και σιδηροδρόμων ταχείας κυκλοφορίας), παρέχοντας έτσι ευκολότερη πρόσβαση σε απομακρυσμένες περιοχές και δίνοντας ώθηση στο διευρωπαϊκό εμπόριο.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση το 2008 σηματοδότησε τη σοβαρότερη οικονομική ύφεση στην ιστορία της ΕΕ. Οι κυβερνήσεις και τα όργανα της ΕΕ έπρεπε να δράσουν με ταχύτητα για τη διάσωση των τραπεζών και η ΕΕ χορήγησε χρηματοδοτική ενίσχυση στις χώρες που τις έπληξε η κρίση σοβαρότερα. Η ύπαρξη ενός ενιαίου νομίσματος προστάτευσε τη ζώνη του ευρώ από την κερδοσκοπία και την υποτίμηση. Στη συνέχεια, το 2010, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της κατέβαλαν συντονισμένη προσπάθεια για να μειώσουν το δημόσιο χρέος τους. Η μεγάλη πρόκληση για τις ευρωπαϊκές χώρες τα επόμενα χρόνια θα είναι να αντιμετωπίσουν μαζί τις παγκόσμιες κρίσεις και να βρίσκουν μαζί διέξοδο από την ύφεση και τρόπο εισόδου στη βιώσιμη ανάπτυξη.

V. Ευρωπαϊκή ταυτότητα και πολυμορφία σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο

Οι ευρωπαϊκές μεταβιομηχανικές κοινωνίες γίνονται όλο και πιο σύνθετες. Το βιοτικό επίπεδο των πολιτών βελτιώνεται σταθερά, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει μεγάλο χάσμα ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς. Το χάσμα αυτό μπορεί να γίνει ακόμη μεγαλύτερο εξαιτίας παραγόντων όπως η οικονομική ύφεση, η μετεγκατάσταση βιομηχανιών, η γήρανση του πληθυσμού και τα προβλήματα με τα δημόσια οικονομικά. Είναι σημαντικό οι χώρες της ΕΕ να συνεργαστούν για να αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα.

Όμως, συνεργασία δεν σημαίνει εξάλειψη της ιδιαιτερας πολιτιστικής και γλωσσικής ταυτότητας της κάθε χώρας. Αντίθετα, πολλές δράσεις της ΕΕ προβάλλουν τις περιφερειακές ιδιαιτερότητες και τον πλούτο των παραδόσεων και των πολιτισμών της Ευρώπης.

Μακροπρόθεσμα, ωφελημένες θα είναι όλες οι χώρες της ΕΕ. Η εξηντάχρονη πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έδειξε ότι η ΕΕ είναι ως σύνολο μεγαλύτερη από το άθροισμα των μερών της. Έχει πολύ μεγαλύτερη οικονομική, κοινωνική, τεχνολογική,

*«Ενωμένοι στην πολυμορφία»:
Η συνεργασία παράγει
καλύτερα αποτελέσματα.*

εμπορική και πολιτική ισχύ από αυτήν που θα είχε αν τα κράτη μέλη της ενεργούσαν αυτόνομα. Η κοινή δράση και η έκφραση με μία φωνή παράγουν προστιθέμενη αξία.

Στον σημερινό κόσμο, οι αναδυόμενες οικονομίες, όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία, θα αποτελέσουν μαζί με τις Ηνωμένες Πολιτείες παγκόσμιες υπερδυνάμεις. Έχει, συνεπώς, ζωτική σημασία όσο ποτέ άλλοτε να συνενωθούν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να επιτύχουν μια «κρίσιμη μάζα», ώστε να διατηρήσουν την επιρροή της στην παγκόσμια σκηνή.

Πώς ασκεί η ΕΕ αυτή την επιρροή;

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η ισχυρότερη εμπορική δύναμη στον κόσμο και, ως εκ τούτου, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στις διεθνείς διαπραγματεύσεις, όπως, για παράδειγμα, σε εκείνες μεταξύ των 159 χωρών μελών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) ή στις διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή.
- Η ΕΕ τηρεί ξεκάθαρη στάση σε ευαίσθητα θέματα που επηρεάζουν τους απλούς ανθρώπους, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η «αρχή της προφύλαξης» στην ασφάλεια των τροφίμων, τα ηθικά ζητήματα της βιοτεχνολογίας, η ανάγκη προστασίας των ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση κ.λπ.
- Η ΕΕ πρωτοστατεί στις παγκόσμιες προσπάθειες για την καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Τον Δεκέμβριο του 2008 ανέλαβε μονομερώς τη δέσμευση να μειώσει κατά 20 % τις εκπομπές της αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2020.

Έτσι, το παλαιό ρητό «η ισχύς εν τη ενώσει» έχει σήμερα μεγαλύτερη σημασία παρά ποτέ για τους Ευρωπαίους.

VI. Αξίες

Η ΕΕ επιθυμεί να προασπίσει ανθρωπιστικές και προοδευτικές αξίες και να διασφαλίσει ότι η ανθρωπότητα θα είναι ωφελημένη και όχι θύμα των μεγάλων αλλαγών που συντελούνται σήμερα στον πλανήτη. Οι ανάγκες των λαών δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθούν μόνο από τις δυνάμεις της αγοράς ούτε από τη μονομερή δράση της κάθε χώρας.

Η ΕΕ, λοιπόν, προβάλλει μια ανθρωπιστική θεώρηση και ένα κοινωνικό πρότυπο έχοντας την υποστήριξη της τεράστιας πλειοψηφίας των πολιτών της. Οι Ευρωπαίοι διαφυλάσσουν την πλούσια κληρονομιά των αξιών της, όπως η αφοσίωση στα ανθρώπινα δικαιώματα, η κοινωνική αλληλεγγύη, η ελευθερία της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η δίκαιη κατανομή των καρπών της οικονομικής ανάπτυξης, το δικαίωμα για ένα προστατευόμενο περιβάλλον, ο σεβασμός της πολιτιστικής, γλωσσικής και θρησκευτικής πολυμορφίας και ο αρμονικός συνδυασμός της παράδοσης με την πρόοδο.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθετήθηκε στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000. Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009, είναι πλέον κείμενο με δεσμευτική νομική ισχύ. Ο Χάρτης παραθέτει όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται σήμερα από τα κράτη μέλη της ΕΕ και τους πολίτες της. Τα κοινά δικαιώματα και οι κοινές αξίες δημιουργούν αίσθημα συγγένειας μεταξύ των Ευρωπαίων. Ένα απλό παράδειγμα είναι ότι οι χώρες της ΕΕ έχουν καταργήσει τη θανατική ποινή.

2. Δέκα ιστορικά βήματα

- ▶ 1951 *Ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα από τα έξι ιδρυτικά μέλη της*
- ▶ 1957 *Οι ίδιες έξι χώρες υπογράφουν τις Συνθήκες της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ)*
- ▶ 1973 *Οι Κοινότητες διευρύνονται σε εννέα κράτη μέλη και θεσπίζουν περισσότερες κοινές πολιτικές*
- ▶ 1979 *Οι πρώτες εκλογές για την άμεση ανάδειξη των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου*
- ▶ 1981 *Η πρώτη μεσογειακή διεύρυνση*
- ▶ 1992 *Η ευρωπαϊκή ενιαία αγορά γίνεται πραγματικότητα*
- ▶ 1993 *Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)*
- ▶ 2002 *Κυκλοφορεί το ευρώ*
- ▶ 2007 *Η ΕΕ έχει 27 κράτη μέλη*
- ▶ 2009 *Τίθεται σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας, που αλλάζει τον τρόπο λειτουργίας της ΕΕ*

1.

Στις 9 Μαΐου 1950 η Διακήρυξη Σουμάν (Schuman) πρότεινε την ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, η οποία πραγματοποιήθηκε με τη Συνθήκη του Παρισιού στις 18 Απριλίου 1951. Με τη Συνθήκη αυτή δημιουργήθηκε μια κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα μεταξύ των έξι ιδρυτικών χωρών (Βέλγιο, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες). Στόχος, μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, ήταν η διασφάλιση της ειρήνης μεταξύ των νικητών και των ηττημένων της Ευρώπης και η συνεργασία τους επί ίσοις όροις μέσα σε ένα κοινό θεσμικό πλαίσιο.

2.

Στη συνέχεια, στις 25 Μαρτίου 1957, τα έξι κράτη μέλη αποφάσισαν, με τη Συνθήκη της Ρώμης, να οικοδομήσουν μια Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) και μια Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Η ΕΟΚ θα οδηγούσε στην οικοδόμηση μιας ευρύτερης κοινής αγοράς που θα κάλυπτε ένα μεγάλο φάσμα αγαθών και υπηρεσιών. Οι δασμοί

μεταξύ των έξι χωρών καταργήθηκαν την 1η Ιουλίου 1968 και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 τέθηκαν, επίσης, σε εφαρμογή κοινές πολιτικές, ιδίως η εμπορική και η γεωργική πολιτική.

3.

Το εγχείρημα αυτό στέφθηκε με τόσο μεγάλη επιτυχία, ώστε η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο αποφάσισαν να ενταχθούν στην Κοινότητα. Αυτή η πρώτη διεύρυνση, από έξι σε εννέα μέλη, πραγματοποιήθηκε το 1973. Παράλληλα, εφαρμόστηκαν νέες κοινωνικές και περιβαλλοντικές πολιτικές και ιδρύθηκε το 1975 το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

4.

Τον Ιούνιο του 1979 υλοποιήθηκε ένα ουσιαστικό βήμα με τη διενέργεια των πρώτων εκλογών για την ανάδειξη των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση καθολική ψηφοφορία. Οι εκλογές αυτές διεξάγονται κάθε πέντε χρόνια.

Στις 9 Μαΐου 1950 ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Robert Schuman πρόβαλε δημοσίως για πρώτη φορά τις ιδέες που οδήγησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, η 9η Μαΐου γιορτάζεται ως ημερομηνία γέννησης της ΕΕ.

5.

Το 1981 η Ελλάδα προσχώρησε στις Κοινότητες και το 1986 ακολούθησαν η Ισπανία και η Πορτογαλία. Αυτή η διεύρυνση των Κοινοτήτων στη Νότια Ευρώπη έκανε επιτακτική την ανάγκη εφαρμογής προγραμμάτων περιφερειακής ενίσχυσης.

6.

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση στις αρχές της δεκαετίας του 1980 δημιούργησε ένα κύμα «ευρωσκεπτικισμού». Όμως, οι ελπίδες αναζωπυρώθηκαν το 1985, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με πρόεδρο τον Jacques Delors, δημοσίευσε μια Λευκή Βίβλο που περιείχε ένα χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1993. Αυτός ο φιλόδοξος στόχος αποτυπώθηκε στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, η οποία υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1986 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987.

7.

Η πολιτική διάρθρωση της Ευρώπης άλλαξε ριζικά με την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας τον Οκτώβριο του 1990 και στην επάνοδο της δημοκρατίας στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που αποδεσμεύτηκαν από τη σοβιετική κδεμονία. Η ίδια η Σοβιετική Ένωση έπαψε να υπάρχει τον Δεκέμβριο του 1991.

Παράλληλα, τα κράτη μέλη της ΕΟΚ διαπραγματεύονταν μια νέα Συνθήκη, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (τη σύνοδο των προέδρων και/ή πρωθυπουργών των κρατών μελών) στο Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991. Με την προσθήκη της διακυβερνητικής συνεργασίας (σε τομείς όπως η εξωτερική πολιτική και η εσωτερική ασφάλεια) στο υφιστάμενο κοινοτικό σύστημα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993.

8.

Τρεις ακόμη χώρες, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία, προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1995 και έτσι τα μέλη της Ένωσης αυξήθηκαν σε 15. Ήδη από τότε, η Ευρώπη ήταν αντιμέτωπη με τις αυξανόμενες προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Οι νέες τεχνολογίες και η ολοένα αυξανόμενη χρησιμοποίηση του διαδικτύου εκσυγχρόνισαν τις οικονομίες, αλλά δημιουργούσαν και κοινωνικές και πολιτισμικές εντάσεις.

Στο μεταξύ, η ΕΕ επεξεργαζόταν το τολμηρότερο μέχρι σήμερα σχέδιό της, τη δημιουργία ενός ενιαίου νομίσματος που θα διευκόλυνε τη λειτουργία των επιχειρήσεων και τη ζωή των

καταναλωτών και των ταξιδιωτών. Την 1η Ιανουαρίου 2002 το ευρώ αντικατέστησε τα παλαιά νομίσματα 12 χωρών της ΕΕ, οι οποίες δημιούργησαν από κοινού τη «ζώνη του ευρώ». Το ευρώ είναι πλέον ένα σημαντικό διεθνές νόμισμα μαζί με το αμερικανικό δολάριο.

9.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 άρχισαν οι προετοιμασίες για τη μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της ΕΕ. Υποβλήθηκαν αιτήσεις ένταξης από τις έξι πρώην χώρες του σοβιετικού συνασπισμού (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία και Σλοβακία), τις τρεις χώρες της Βαλτικής που αποτελούσαν μέρος της Σοβιετικής Ένωσης (Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία), μία από τις δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας (Σλοβενία) και δύο χώρες της Μεσογείου (Κύπρος και Μάλτα).

Η ΕΕ δέχτηκε με ικανοποίηση αυτή την ευκαιρία να συμβάλει στη σταθεροποίηση της ευρωπαϊκής ηπείρου και να επεκτείνει τα οφέλη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στις νεαρές δημοκρατίες. Ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις τον Δεκέμβριο του 1997 και 10 από τις υποψήφιες χώρες προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Μαΐου 2004. Το 2007 ακολούθησαν η Βουλγαρία και η Ρουμανία. Το 2013 προσχώρησε και η Κροατία, αυξάνοντας τον αριθμό των κρατών μελών της ΕΕ σε 28.

10.

Για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις σύνθετες προκλήσεις του 21ου αιώνα, η διευρυμένη ΕΕ είχε ανάγκη από μια απλούστερη και αποτελεσματικότερη μέθοδο λήψης των κοινών αποφάσεών της. Προτάθηκαν νέοι κανόνες σε ένα σχέδιο Συντάγματος της ΕΕ, το οποίο υπογράφηκε τον Οκτώβριο του 2004 και θα αντικαθιστούσε όλες τις υφιστάμενες Συνθήκες. Όμως, το κείμενο αυτό απορρίφθηκε από δύο εθνικά δημοψηφίσματα το 2005. Έτσι, το Σύνταγμα αντικαταστάθηκε από τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009. Η Συνθήκη αυτή τροποποιεί, αλλά δεν αντικαθιστά τις προηγούμενες Συνθήκες και θεσπίζει τις περισσότερες από τις αλλαγές που περιείχε το Σύνταγμα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι θέσπισε τη θέση μόνιμου προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και τη θέση του Υπατου Εκπροσώπου για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Ταυτόχρονα, ξέσπασε μια παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη θέσπιση νέων μηχανισμών της ΕΕ με στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας των τραπεζών, τη μείωση του δημόσιου χρέους και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, ιδίως εκείνων που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ.

3. Διεύρυνση της ΕΕ και σχέσεις με τους γείτονες

- ▶ Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ανοιχτή σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα που πληροί τα δημοκρατικά, πολιτικά και οικονομικά κριτήρια ένταξης.
- ▶ Με τις διαδοχικές διευρύνσεις, τα κράτη μέλη της ΕΕ αυξήθηκαν από έξι σε 28. Το 2013 άλλες οκτώ χώρες ήταν είτε στο στάδιο ενταξιακών διαπραγματεύσεων είτε σε διάφορα στάδια προετοιμασίας. Για κάθε Συνθήκη με την οποία γίνεται δεκτό ένα νέο κράτος μέλος απαιτείται ομόφωνη έγκριση όλων των κρατών μελών. Επιπλέον, πριν από κάθε νέα διεύρυνση, η ΕΕ πρέπει να αξιολογεί τη δυνατότητά της να ενσωματώσει τα νέα κράτη μέλη και την ικανότητα των οργάνων της να συνεχίσουν να λειτουργούν σωστά.
- ▶ Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνέβαλε στην ενίσχυση και σταθεροποίηση της δημοκρατίας και της ασφάλειας στην Ευρώπη και στην αύξηση των προοπτικών της για εμπορική και οικονομική ανάπτυξη.

I. Ενώνοντας μια ήπειρο

A) Η ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ 28

Στη σύνοδό του στην Κοπεγχάγη τον Δεκέμβριο του 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έκανε ένα από τα σημαντικότερα βήματα στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Καλώντας 12 ακόμη χώρες να προσχωρήσουν σε αυτήν, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αύξανε μόνο τη γεωγραφική έκταση και τον πληθυσμό της, αλλά έθετε τέρμα στη διαίρεση που είχε χωρίσει την ήπειρό μας στα δύο από το 1945. Ευρωπαϊκές χώρες που για δεκαετίες δεν απολάμβαναν την ελευθερία της δημοκρατίας μπορούσαν πια να ενταχθούν στην οικογένεια των δημοκρατικών ευρωπαϊκών εθνών. Η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Σλοβενία και η Σλοβακία έγιναν μέλη της ΕΕ το 2004 μαζί με τα νησιά της Μεσογείου Κύπρο και Μάλτα. Το 2007 ακολούθησαν η Βουλγαρία και η Ρουμανία. Η Κροατία εντάχθηκε στη διαδικασία υποβάλλοντας αίτηση προσχώρησης το 2003 και τελικά προσχώρησε στην ΕΕ το 2013. Όλες τους είναι πλέον εταίροι στο μεγαλόπνοο σχέδιο που συνέλαβαν οι ιδρυτές της ΕΕ.

B) ΟΙ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

Η Τουρκία, μέλος του ΝΑΤΟ με μακροχρόνια συμφωνία σύνδεσης με την ΕΕ, υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1987. Η γεωγραφική της θέση και η πολιτική της ιστορία έκαναν την ΕΕ να διστάσει για μεγάλο διάστημα πριν κάνει δεκτή την αίτησή της. Ωστόσο, τον Οκτώβριο του 2005 ξεκίνησαν τελικά οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης. Ορισμένες χώρες της ΕΕ έχουν εκφράσει αμφιβολίες σχετικά με το αν η Τουρκία θα γίνει ή πρέπει να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι χώρες αυτές προτείνουν μια διαφορετική ρύθμιση, μια «προνομιακή εταιρική σχέση».

Οι χώρες των δυτικών Βαλκανίων, οι περισσότερες από τις οποίες ήταν κάποτε μέρος της Γιουγκοσλαβίας, στρέφονται επίσης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση για να επιταχύνουν την οικονομική ανασυγκρότησή τους, να βελτιώσουν τις αμοιβαίες σχέσεις τους (που για μεγάλο διάστημα σημαδεύτηκαν από εθνικούς και θρησκευτικούς πολέμους) και να εδραιώσουν τους δημοκρατικούς θεσμούς τους. Η ΕΕ έχει παραχωρήσει καθεστώς «υποψήφιας χώρας» στην Αλβανία, στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, στο Μαυροβούνιο και στη Σερβία. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι εν δυνάμει υποψήφια χώρα. Το Κοσσυφοπέδιο ανακήρυξε την ανεξαρτησία του το 2008 και θα μπορούσε επίσης να καταστεί υποψήφια χώρα, μόλις ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη σχετικά με το μέλλον της χώρας.

Η Ισλανδία, η οποία επλήγη σοβαρά από τη χρηματοπιστωτική κρίση το 2008, υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ το 2009. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις αναστάλησαν το 2013 κατόπιν αιτήματος της ίδιας της χώρας.

II. Όροι προσχώρησης

A) ΝΟΜΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήταν πάντα μια πολιτική και οικονομική διαδικασία ανοιχτή σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες που είναι έτοιμες να υπογράψουν τις Συνθήκες και να αποδεχτούν το δίκαιο της ΕΕ στο σύνολό του. Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (άρθρο 49), κάθε ευρωπαϊκό κράτος μπορεί να υποβάλει αίτηση προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση εφόσον τηρεί τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, και του κράτους δικαίου.

Το «Διαμάντι της Αδριατικής», το Ντουμπρόβνικ της Κροατίας, του νεότερου κράτους μέλους της ΕΕ

Β) ΤΑ «ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ»

Το 1993, ύστερα από τις αιτήσεις των πρώην κομμουνιστικών χωρών να προσχωρήσουν στην Ένωση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όρισε τρία κριτήρια τα οποία πρέπει να πληρούν οι υποψήφιοι χώρες για να γίνουν μέλη. Πριν από την προσχώρησή τους, τα νέα κράτη μέλη πρέπει να διαθέτουν:

- σταθερούς θεσμούς που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων·
- λειτουργική οικονομία της αγοράς και ικανότητα αντιμετώπισης της ανταγωνιστικής πίεσης και των δυνάμεων της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης·
- την ικανότητα να αναλάβουν τις υποχρεώσεις του μέλους, μία από τις οποίες είναι η συμβολή στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης. Θα πρέπει επίσης να διαθέτουν δημόσια διοίκηση ικανή να εφαρμόζει και να διαχειρίζεται στην πράξη τη νομοθεσία της ΕΕ.

Γ) Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης (γνωστές ως «ενταξιακές διαπραγματεύσεις») διεξάγονται ανάμεσα στην υποψήφια χώρα και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία εκπροσωπεί την ΕΕ. Όταν ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις, η απόφαση για την προσχώρηση της εν λόγω χώρας στην ΕΕ πρέπει να λαμβάνεται ομόφωνα από τα ήδη υπάρχοντα κράτη μέλη που συνέχονται στο Συμβούλιο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να δώσει τη συγκατάθεσή του με τη θετική ψήφο της απόλυτης πλειοψηφίας των μελών του. Στη συνέχεια, πρέπει να επικυρωθεί η Συνθήκη προσχώρησης από τα κράτη μέλη και την υποψήφια χώρα, σύμφωνα με τη συνταγματική διαδικασία του κάθε κράτους.

Κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων, οι υποψήφιοι χώρες συνήθως λαμβάνουν «προενταξιακή» χρηματοδοτική βοήθεια από την ΕΕ για να μπορέσουν να συμβαδίσουν σε οικονομικό επίπεδο με τα κράτη μέλη. Συνήθως συνάπτουν «συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης» με την ΕΕ. Με βάση αυτές τις συμφωνίες, η ΕΕ παρακολουθεί άμεσα τις οικονομικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις που πρέπει να υλοποιήσουν οι υποψήφιοι χώρες, έτσι ώστε να ικανοποιήσουν τις προϋποθέσεις προσχώρησης στην ΕΕ.

III. Πόσο μεγάλη μπορεί να γίνει η ΕΕ;

Α) ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ

Από τις δημόσιες συζητήσεις σχετικά με το μέλλον της ΕΕ προκύπτει ότι πολλοί Ευρωπαίοι διατηρούν επιφυλάξεις ως προς το ποια πρέπει να είναι τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακόμη και ως προς την ταυτότητα της Ευρώπης. Δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα, κυρίως διότι κάθε χώρα αντιλαμβάνεται με διαφορετικό τρόπο τα γεωπολιτικά ή οικονομικά της συμφέροντα. Οι χώρες της Βαλτικής και η Πολωνία τάσσονται υπέρ της προσχώρησης της Ουκρανίας στην ΕΕ. Τι θα γίνει όμως με τους γείτονες της Ουκρανίας; Υπάρχουν δυσκολίες λόγω της πολιτικής κατάστασης στη Λευκορωσία και τη στρατηγική θέση της Μολδαβίας. Εάν ενταχθεί η Τουρκία στην ΕΕ, τότε τι γίνεται με την Αρμενία, τη Γεωργία και άλλες χώρες του Καυκάσου;

Μολονότι πληρούν τις προϋποθέσεις, η Ελβετία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι η κοινή γνώμη αυτών των χωρών σήμερα τάσσεται κατά της ένταξής τους.

Σε διάφορες χώρες της ΕΕ, η κοινή γνώμη είναι λίγο πολύ διχασμένη όσον αφορά το ζήτημα των τελικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εάν εφαρμόζονταν αποκλειστικά γεωγραφικά κριτήρια, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι δημοκρατικές αξίες, η ΕΕ θα μπορούσε, όπως και το Συμβούλιο της Ευρώπης (που δεν αποτελεί όργανο της ΕΕ), να αποκτήσει τελικά 47 κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας. Όμως, η ένταξη της Ρωσίας θα δημιουργούσε σαφώς μη αποδεκτές ισορροπίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και από πολιτική και από γεωγραφική άποψη.

Η λογική προσέγγιση είναι ότι κάθε ευρωπαϊκή χώρα έχει δικαίωμα να υποβάλει αίτηση ένταξης στην ΕΕ, υπό την προϋπόθεση ότι μπορεί να υιοθετήσει το σύνολο της νομοθεσίας της ΕΕ και είναι προετοιμασμένη να υιοθετήσει το ευρώ. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι μια διαρκής διαδικασία από το 1950 και κάθε προσπάθεια καθορισμού των συνόρων της ΕΕ μια για πάντα θα ήταν αντίθετη με αυτή τη διαδικασία.

Β) ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

Οι διευρύνσεις το 2004 και το 2007 επέκτειναν τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς και προς νότο, θέτοντας το ερώτημα πώς θα έπρεπε η ΕΕ να χειριστεί τις σχέσεις με τους νέους γείτονές της. Υπάρχει ζήτημα σταθερότητας και ασφάλειας στις περιοχές που συνορεύουν με αυτή, και η Ευρωπαϊκή Ένωση ήθελε να αποφύγει τη δημιουργία νέων διαχωριστικών γραμμών ανάμεσα σε αυτή και στις εν λόγω γειτονικές περιοχές. Παραδείγματος χάριν, έπρεπε να αναληφθεί δράση για να αντιμετωπιστούν οι εμφανιζόμενες απειλές για την ασφάλεια, όπως η παράνομη μετανάστευση, η διαταραχή του ενεργειακού εφοδιασμού, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος,

το οργανωμένο διασυνοριακό έγκλημα και η τρομοκρατία. Έτσι, η ΕΕ ανέπτυξε μια νέα ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας (ΕΠΓ), η οποία διέπει τις σχέσεις της με τους γείτονες προς ανατολάς (Αζερμπαϊτζάν, Αρμενία, Γεωργία, Λευκορωσία, Μολδαβία και Ουκρανία) και προς νότο (Αίγυπτος, Αλγερία, Ιορδανία, Ισραήλ, Λίβανος, Λιβύη, Μαρόκο, κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη, Συρία και Τυνησία).

Όλες αυτές οι χώρες έχουν συνάψει διμερείς συμφωνίες «εταίρικής σχέσης και συνεργασίας» ή συμφωνίες σύνδεσης με την ΕΕ, βάσει των οποίων έχουν αναλάβει τη δέσμευση να προασπίζουν κοινές αξίες (όπως η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου) και να προάγουν την οικονομία της αγοράς, τη βιώσιμη ανάπτυξη και να μειώνουν τη φτώχεια. Η ΕΕ, από την πλευρά της, παρέχει χρηματοδοτική, τεχνική και μακροοικονομική συνδρομή, ευκολότερη χορήγηση θεωρήσεων εισόδου (βίζας) και μια δέσμη μέτρων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη αυτών των χωρών.

Από το 1995 οι χώρες της νότιας ακτής της Μεσογείου συνδέονται με την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω πολιτικών, οικονομικών και διπλωματικών δεσμών, γνωστών ως «Ευρωμεσογειακή Εταιρική Σχέση», στην οποία συμμετέχουν τα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 16 χώρες-εταίροι της νότιας ακτής της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής.

Τη χρηματοδοτική συνδρομή της ΕΕ και στις δύο ομάδες χωρών διαχειρίζεται ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI).

Η ΕΕ χορηγεί χρηματοοικονομική βοήθεια για να συμβάλει στην οικοδόμηση της οικονομίας των γειτονικών χωρών.

4. Πώς λειτουργεί η ΕΕ;

- ▶ Οι αρχηγοί κρατών και/ή κυβερνήσεων της ΕΕ συνέρχονται ως Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για να καθορίσουν τη γενική πολιτική κατεύθυνση της ΕΕ και να λάβουν τις σημαντικότερες αποφάσεις για βασικά θέματα.
- ▶ Το Συμβούλιο, που αποτελείται από υπουργούς των κρατών μελών της ΕΕ, συνέρχεται σε τακτά διαστήματα για να λάβει πολιτικές αποφάσεις και να εκδώσει τους νόμους της ΕΕ.
- ▶ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που εκπροσωπεί τους πολίτες, ασκεί από κοινού με το Συμβούλιο τη νομοθετική και δημοσιονομική εξουσία.
- ▶ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία εκπροσωπεί το κοινό συμφέρον της ΕΕ, είναι το κύριο εκτελεστικό όργανο. Υποβάλλει προτάσεις νομοθετικών πράξεων και διασφαλίζει την ορθή εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ.

Ι. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων των οργάνων

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι κάτι περισσότερο από μια απλή συνομοσπονδία χωρών, αλλά δεν είναι και ομοσπονδιακό κράτος. Στην πραγματικότητα, η δομή της δεν εμπίπτει σε καμία παραδοσιακή νομική κατηγορία. Είναι μοναδική από ιστορική άποψη και το σύστημα λήψης αποφάσεων της εξελίσσεται συνεχώς κατά τα τελευταία 60 περίπου έτη.

Οι Συνθήκες (γνωστές ως «πρωτογενές» δίκαιο) αποτελούν τη βάση του μεγάλου όγκου του «παράγωγου» δικαίου που έχει άμεση επίπτωση στην καθημερινή ζωή των πολιτών της ΕΕ. Το παράγωγο δίκαιο αποτελείται κυρίως από κανονισμούς, οδηγίες και συστάσεις που εκδίδονται από τα όργανα της ΕΕ.

Αυτοί οι νόμοι μαζί με τις πολιτικές της ΕΕ γενικά είναι αποτέλεσμα αποφάσεων που λαμβάνουν το Συμβούλιο (το οποίο εκπροσωπεί τα κράτη μέλη), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (που εκπροσωπεί τους πολίτες) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ανεξάρτητο όργανο από τις κυβερνήσεις της ΕΕ που προασπίζει το συλλογικό ευρωπαϊκό συμφέρον). Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο ρόλος και των άλλων θεσμικών οργάνων και οργανισμών.

Α) ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι το ανώτατο πολιτικό όργανο της ΕΕ. Αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων, προέδρους δημοκρατίας και/ή πρωθυπουργούς, όλων των κρατών μελών της ΕΕ και τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βλ. πιο κάτω). Κανονικά συνέρχεται τέσσερις φορές κάθε χρόνο στις Βρυξέλλες. Έχει έναν μόνιμο πρόεδρο με αποστολή να συντονίζει το έργο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και να διασφαλίζει τη συνέχειά του. Ο μόνιμος πρόεδρος εκλέγεται (με ειδική πλειοψηφία των μελών του) για διάστημα δυόμισι ετών και μπορεί να επανεκλεγεί άλλη μία φορά.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ορίζει τους στόχους της ΕΕ και τη γενική κατεύθυνση για την επίτευξή τους. Δίνει την ώθηση για τις βασικές πολιτικές πρωτοβουλίες της ΕΕ και λαμβάνει αποφάσεις για ακανθώδη ζητήματα για τα οποία το Συμβούλιο Υπουργών δεν μπόρεσε να καταλήξει σε συμφωνία. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χειρίζεται επίσης τρέχοντα διεθνή προβλήματα μέσω της «κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας», η οποία αποτελεί έναν μηχανισμό συντονισμού των εξωτερικών πολιτικών των κρατών μελών της ΕΕ.

Μια πιο δημοκρατική Ευρώπη: Χάρη στη Συνθήκη της Λισαβόνας, οι ευρωπαίοι πολίτες μπορούν πλέον να προτείνουν την έκδοση νέων νόμων.

Β) ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Το Συμβούλιο (γνωστό και ως Συμβούλιο Υπουργών) αποτελείται από υπουργούς των εθνικών κυβερνήσεων της ΕΕ.

Τα κράτη μέλη ασκούν εκ περιτροπής την προεδρία του Συμβουλίου για διάστημα έξι μηνών. Σε κάθε σύνοδο του Συμβουλίου συμμετέχει ένας υπουργός από κάθε χώρα της ΕΕ. Το ποιοι υπουργοί συμμετέχουν σε κάθε συνεδρίαση εξαρτάται από το θέμα της ημερήσιας διάταξης: εξωτερική πολιτική, γεωργία, βιομηχανία, μεταφορές, περιβάλλον κ.λπ.

Βασική αποστολή του Συμβουλίου είναι να ψηφίζει τους νόμους της ΕΕ. Κανονικά αυτή την αρμοδιότητα την ασκεί μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο είναι επίσης συναρμόδια να εγκρίνουν τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Επιπλέον, το Συμβούλιο υπογράφει τις διεθνείς συμφωνίες που έχει διαπραγματευτεί η Επιτροπή.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, το Συμβούλιο λαμβάνει τις αποφάσεις του με απλή πλειοψηφία, με «ειδική πλειοψηφία» ή ομόφωνα, ανάλογα με το αντικείμενο της απόφασης.

Το Συμβούλιο οφείλει να αποφασίζει με ομοφωνία για σημαντικά θέματα, όπως η φορολογία, η τροποποίηση των Συνθηκών, η θέσπιση μιας νέας κοινής πολιτικής ή η έγκριση της προσχώρησης στην Ένωση μιας νέας χώρας.

Στις περισσότερες από τις υπόλοιπες περιπτώσεις απαιτείται ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία. Αυτό σημαίνει ότι μια απόφαση του Συμβουλίου εγκρίνεται αν συγκεντρώσει έναν καθορισμένο ελάχιστο αριθμό ψήφων. Ο αριθμός των ψήφων που αντιστοιχεί σε κάθε χώρα της ΕΕ αντανάκλα σε γενικές γραμμές το μέγεθος του πληθυσμού της.

Μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2014, μια απόφαση λαμβάνεται εφόσον:

- συγκεντρώσει τουλάχιστον 260 από τις 352 ψήφους (δηλ. το 73,9 %).
- εγκρίνεται από την πλειοψηφία των κρατών μελών.
- τα κράτη μέλη που τάσσονται υπέρ της απόφασης αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 62 % του πληθυσμού της ΕΕ.

Μετά την 1η Νοεμβρίου του 2014, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, το σύστημα θα απλουστευτεί. Η απόφαση θα εκδίδεται εάν την υποστηρίζει το 55 % των κρατών μελών και εάν αυτά τα κράτη αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 65 % του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γ) ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ (ΕΚ)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το εκλεγμένο όργανο που εκπροσωπεί τους πολίτες της ΕΕ. Ασκή την εποπτεία των δραστηριοτήτων της ΕΕ και μαζί με το Συμβούλιο θεσπίζει τη νομοθεσία της ΕΕ. Από το 1979 τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται άμεσα με καθολική ψηφοφορία κάθε πέντε έτη.

Το 2011 ο Γερμανός Martin Schultz (Προοδευτική Συμμαχία Σοσιαλιστών και Δημοκρατών) εξελέγη πρόεδρος του Κοινοβουλίου.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:
Εδώ μπορείτε να κάνετε τη
φωνή σας να ακουστεί.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ	
Αυστρία	18
Βέλγιο	21
Βουλγαρία	17
Γαλλία	74
Γερμανία	96
Δανία	13
Ελλάδα	21
Εσθονία	6
Ηνωμένο Βασίλειο	73
Ιρλανδία	11
Ισπανία	54
Ιταλία	73
Κάτω Χώρες	26
Κροατία	11
Κύπρος	6
Λετονία	8
Λιθουανία	11
Λουξεμβούργο	6
Μάλτα	6
Ουγγαρία	21
Πολωνία	51
Πορτογαλία	21
Ρουμανία	32
Σλοβακία	13
Σλοβενία	8
Σουηδία	20
Τσεχική Δημοκρατία	21
Φινλανδία	13
Σύνολο	751

Οι βασικές συζητήσεις του Κοινοβουλίου πραγματοποιούνται σε μηνιαίες συνεδριάσεις (γνωστές ως «σύνοδοι ολομέλειας») στις οποίες συμμετέχουν, κατά κανόνα, όλα τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αυτές οι σύνοδοι ολομέλειας πραγματοποιούνται συνήθως στο Στρασβούργο και όλες οι έκτακτες σύνοδοι πραγματοποιούνται στις Βρυξέλλες. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες συνήθως πραγματοποιούνται στις Βρυξέλλες: Η «Διάσκεψη των Προέδρων», δηλ. των προέδρων των πολιτικών ομάδων μαζί με τον πρόεδρο του Κοινοβουλίου, ορίζει την ημερήσια διάταξη των συνόδων ολομέλειας, ενώ 20 κοινοβουλευτικές επιτροπές συντάσσουν τις τροπολογίες των νομοθετικών πράξεων που πρόκειται να συζητηθούν. Η καθημερινή διοικητική εργασία του Κοινοβουλίου ασκείται από τη Γενική Γραμματεία του, η οποία εδρεύει στο Λουξεμβούργο και στις Βρυξέλλες. Κάθε πολιτική ομάδα έχει τη δική της γραμματεία.

Το Κοινοβούλιο συμμετέχει στο νομοθετικό έργο της ΕΕ με δύο τρόπους:

1. Σύμφωνα με τη διαδικασία της «συναπόφασης», η οποία είναι η συνήθης νομοθετική διαδικασία, το Κοινοβούλιο έχει την ίδια εξουσία με το Συμβούλιο για την έκδοση νομοθετικών πράξεων για όλους τους τομείς πολιτικής για τους οποίους απαιτείται ψηφοφορία με «ειδική πλειοψηφία» στο Συμβούλιο. Από τότε που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας, οι τομείς αυτοί καλύπτουν περίπου το 95 % της νομοθεσίας της ΕΕ. Το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο μπορούν να συμφωνήσουν αμέσως με την πρώτη ανάγνωση. Εάν δεν συμφωνήσουν μετά από δύο αναγνώσεις, η πρόταση παραπέμπεται σε μία επιτροπή συνδιαλλαγής.
2. Με τη διαδικασία της «σύμφωνης γνώμης», το Κοινοβούλιο πρέπει να επικυρώσει τις διεθνείς συμφωνίες της ΕΕ (τις οποίες διαπραγματεύεται η Επιτροπή), όπως και κάθε νέα Συνθήκη για τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον, το Κοινοβούλιο κατέχει ίση αρμοδιότητα με το Συμβούλιο για την έγκριση του προϋπολογισμού της ΕΕ (ο οποίος προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Το Κοινοβούλιο μπορεί να απορρίψει τον προταθέντα προϋπολογισμό και το έχει ήδη πράξει αρκετές φορές. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ολόκληρη η διαδικασία του προϋπολογισμού πρέπει να ξεκινήσει από την αρχή. Κάνοντας χρήση των εξουσιών του σε θέματα προϋπολογισμού, το Κοινοβούλιο μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τις πολιτικές αποφάσεις της ΕΕ.

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασκεί δημοκρατικό έλεγχο στην Ένωση, και ιδίως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κάθε πέντε έτη, όταν υποβάλλεται η πρόταση διορισμού των μελών της νέας Επιτροπής, το νεοεκλεγμένο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί, με απλή πλειοψηφία, να εγκρίνει ή να απορρίψει τον προτεινόμενο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τη θέση του προέδρου της Επιτροπής. Αυτή η ψηφοφορία απεικονίζει σαφώς τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών για το ΕΚ. Το Κοινοβούλιο καλεί επίσης σε ακρόαση κάθε προτεινόμενο μέλος της Επιτροπής πριν την ψηφοφορία για την έγκριση της νέας Επιτροπής ως σώματος.

Ανά πάσα στιγμή, το Κοινοβούλιο μπορεί να αποπέμψει την Επιτροπή ως σώμα ψηφίζοντας πρόταση δυσπιστίας. Για την απόφαση αυτή απαιτείται πλειοψηφία δύο τρίτων. Το Κοινοβούλιο επιβλέπει επίσης την τρέχουσα διαχείριση των πολιτικών της ΕΕ με την υποβολή προφορικών και γραπτών ερωτήσεων στην Επιτροπή και το Συμβούλιο.

Δ) Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Επιτροπή είναι βασικό θεσμικό όργανο της ΕΕ. Έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να συντάσσει προτάσεις νέας νομοθεσίας της ΕΕ τις οποίες υποβάλλει στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο για συζήτηση και έγκριση. Τα μέλη της διορίζονται για πενταετή θητεία με συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών, η οποία υπόκειται στην έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (όπως περιγράφεται πιο πάνω). Η Επιτροπή είναι υπόλογη στο Κοινοβούλιο και ολόκληρη η Επιτροπή οφείλει να παραιτηθεί εάν το Κοινοβούλιο ψηφίσει πρόταση δυσπιστίας εις βάρος της.

Η Επιτροπή αποτελείται από ένα μέλος («επίτροπο») από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου της Επιτροπής και του Ύπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, ο οποίος είναι ένας από τους αντιπροέδρους της Επιτροπής.

Η Επιτροπή διαθέτει ουσιαστική ανεξαρτησία όσον αφορά την άσκηση των εξουσιών της. Αποστολή της είναι να προασπίζει το κοινό συμφέρον, που σημαίνει ότι δεν πρέπει να δέχεται υποδείξεις από καμία κυβέρνηση κράτους μέλους. Ως «θεματοφύλακας των Συνθηκών», οφείλει να διασφαλίζει την εφαρμογή στα κράτη μέλη των κανονισμών και των οδηγιών που εκδίδουν το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Σε αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο κατά οποιουδήποτε διαπράττει παράβαση, για να τον υποχρεώσει να συμμορφωθεί με τη νομοθεσία της ΕΕ.

Το Δικαστήριο διασφαλίζει τον πλήρη σεβασμό του ευρωπαϊκού δικαίου. Παραδείγματος χάρη, έχει επιβεβαιώσει ότι απαγορεύονται οι διακρίσεις σε βάρος εργαζομένων με αναπηρία.

Ως εκτελεστικό όργανο της ΕΕ, η Επιτροπή εκτελεί τις αποφάσεις που λαμβάνει το Συμβούλιο σε τομείς όπως η κοινή γεωργική πολιτική. Διαθέτει ευρείες εξουσίες για τη διαχείριση των κοινών πολιτικών της ΕΕ στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογίας, της εξωτερικής βοήθειας και της περιφερειακής ανάπτυξης. Διαχειρίζεται επίσης τον προϋπολογισμό για την άσκηση αυτών των πολιτικών.

Οι επίτροποι στηρίζονται από μια δημόσια διοίκηση που εδρεύει κυρίως στις Βρυξέλλες και το Λουξεμβούργο και αποτελείται από 44 γενικές διευθύνσεις και υπηρεσίες. Υπάρχουν επίσης και ορισμένοι αποκεντρωμένοι οργανισμοί που έχουν συσταθεί για να ασκούν ειδικά καθήκοντα για λογαριασμό της Επιτροπής, οι περισσότεροι από τους οποίους βρίσκονται σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις.

Ε) ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με έδρα το Λουξεμβούργο, αποτελείται από έναν δικαστή από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ και επικουρείται από εννέα γενικούς εισαγγελείς. Τα μέλη του διορίζονται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών μελών για ανανεώσιμη θτεία έξι ετών. Η ανεξαρτησία τους είναι διασφαλισμένη. Αποστολή του Δικαστηρίου είναι να διασφαλίζει την τήρηση του δικαίου της ΕΕ και την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των Συνθηκών.

ΣΤ) Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), με έδρα τη Φρανκφούρτη, είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του ευρώ και την άσκηση της νομισματικής πολιτικής της ΕΕ (βλ. κεφάλαιο 7: «Το ευρώ»). Βασική αποστολή της είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και η εποπτεία των τραπεζών στη ζώνη του ευρώ.

Ζ) ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, με έδρα το Λουξεμβούργο, ιδρύθηκε το 1975. Αποτελείται από ένα μέλος από κάθε χώρα της ΕΕ που διορίζεται για διάστημα έξι ετών με συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών ύστερα από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ελέγχει την είσπραξη όλων των εσόδων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών της και τη χρηστή διαχείριση του προϋπολογισμού της ΕΕ.

II. Άλλα όργανα

Α) Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Όταν λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με ορισμένους τομείς πολιτικής, το Συμβούλιο και η Επιτροπή ζητούν τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ). Τα μέλη της εκπροσωπούν τις διάφορες ομάδες οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων που όλες μαζί συναπαρτίζουν την «οργανωμένη κοινωνία των πολιτών» και διορίζονται από το Συμβούλιο για πενταετή θτεία.

Β) Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) αποτελείται από αντιπροσώπους της περιφερειακής και τοπικής διακυβέρνησης που προτείνονται από τα κράτη μέλη και διορίζονται από το Συμβούλιο για πενταετή θτεία. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή οφείλουν να συμβουλευούνται την ΕτΠ για θέματα που αφορούν τις περιφέρειες και η ΕτΠ μπορεί επίσης να εκδίδει γνώμες με δική της πρωτοβουλία.

Γ) Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), με έδρα το Λουξεμβούργο, χορηγεί δάνεια και εγγυήσεις για την ενίσχυση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της ΕΕ και για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να γίνουν πιο ανταγωνιστικές.

5. Με τι ασχολείται η ΕΕ;

- ▶ Η Ευρωπαϊκή Ένωση δραστηριοποιείται σε ένα ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής στους οποίους η δράση της είναι προς όφελος των κρατών μελών. Σε αυτούς περιλαμβάνονται:
 - οι πολιτικές καινοτομίας, που αξιοποιούν τις πιο προηγμένες τεχνολογίες σε τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η έρευνα και η ανάπτυξη (Ε&Α) και η ενέργεια,
 - οι πολιτικές αλληλεγγύης (γνωστές και ως πολιτικές συνοχής) σε περιφερειακά, γεωργικά και κοινωνικά θέματα.
- ▶ Η Ένωση χρηματοδοτεί αυτές τις πολιτικές με ετήσιο προϋπολογισμό, ο οποίος της επιτρέπει να συμπληρώνει και να δίνει προστιθέμενη αξία στις δράσεις των εθνικών κυβερνήσεων. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ είναι μικρός σε σύγκριση με τον συλλογικό πλούτο των κρατών μελών της: αντιπροσωπεύει μόνο το 1,06 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος όλων των κρατών μελών.

1. Πολιτικές καινοτομίας

Οι δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών της, διότι αντιμετωπίζουν τις πραγματικές προκλήσεις της κοινωνίας: την προστασία του περιβάλλοντος, την υγεία, την τεχνολογική καινοτομία, την ενέργεια κλπ.

Α) ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στόχος της ΕΕ είναι να συμβάλει στην αποτροπή της κλιματικής αλλαγής μέσω της ουσιαστικής μείωσης των εκπομπών της αερίων του θερμοκηπίου. Τον Δεκέμβριο του 2008 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε να μειωθούν οι εκπομπές της Ευρωπαϊκής Ένωσης τουλάχιστον κατά 20 % μέχρι το 2020 (σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990), να αυξηθεί το μερίδιο αγοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο 20 % και να μειωθεί η συνολική κατανάλωση ενέργειας κατά 20 %.

Οι χώρες της ΕΕ έχουν συμφωνήσει τη θέσπιση δεσμευτικής νομοθεσίας για την επίτευξη του στόχου αυτού. Μεγάλο μέρος της προσπάθειας αφορά επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες, οι οποίες συμβάλλουν επίσης στην οικονομική ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Το «σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής» σε επίπεδο ΕΕ έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι οι απαιτούμενες μειώσεις των εκπομπών επιβαλών αερίων θα γίνουν με αποδοτικό τρόπο.

Η ΕΕ ασχολείται επίσης και με ένα μεγάλο φάσμα άλλων περιβαλλοντικών θεμάτων, όπως η πνοή, τα απόβλητα, η προστασία των φυσικών οικοτόπων, τα καυσάδια, οι χημικές ουσίες, τα βιομηχανικά ατυχήματα και η καθαρότητα των υδάτων κολύμβησης. Σχεδιάζει επίσης μια συλλογική προσέγγιση για την πρόληψη των φυσικών καταστροφών ή των καταστροφών που προκαλούνται από τον άνθρωπο, όπως οι πετρελαιοκηλίδες ή οι δασικές πυρκαγιές.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βελτιώνει συνεχώς τη νομοθεσία της για να εξασφαλίσει την καλύτερη προστασία της δημόσιας υγείας. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι επανεξετάστηκε η νομοθεσία της ΕΕ για τις χημικές ουσίες και αντικαταστάθηκαν οι προηγούμενες επιμέρους ρυθμίσεις με ένα ενιαίο σύστημα, γνωστό ως REACH, που δηλώνει την καταχώριση, αξιολόγηση και αδειοδότηση των χημικών ουσιών. Το σύστημα αυτό χρησιμοποιεί μια κεντρική βάση δεδομένων, την οποία διαχειρίζεται ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων με έδρα το Ελσίνκι. Στόχος είναι η αποτροπή της μόλυνσης του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των κτιρίων, η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η βελτίωση της υγείας και ασφάλειας των πολιτών της ΕΕ και ταυτόχρονα η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

Η ΕΕ βρίσκεται στην πρωτοπορία του αγώνα για την αποτροπή της κλιματικής αλλαγής και την ενθάρρυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η ΕΕ ενθαρρύνει την καινοτομία και την έρευνα, όπως το πρόγραμμα «Galileo», το ευρωπαϊκό δορυφορικό σύστημα παγκόσμιας πλοήγησης.

© P. Carilli/ESA

Β) ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Οι ιδρυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαν τη διορατικότητα να αντιληφθούν ότι η μελλοντική ευημερία της Ευρώπης επρόκειτο να εξαρτηθεί από την ικανότητά της να παραμένει πρωτοπόρος στον τομέα της τεχνολογίας. Αντιλήφθηκαν τα πλεονεκτήματα που θα προέκυπταν από την κοινή ευρωπαϊκή έρευνα.

Έτσι, το 1958, παράλληλα με την ΕΟΚ, ίδρυσαν την Ευρατόμ, την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας. Στόχος της ήταν να αξιοποιήσουν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης από κοινού την πυρηνική ενέργεια για ειρηνικούς σκοπούς, με τη βοήθεια ενός Κοινού Κέντρου Ερευνών (JRC). Το Κέντρο αυτό αποτελείται από επτά ερευνητικά ιδρύματα, που βρίσκονται σε πέντε πόλεις: την Ίσπρα (Ιταλία), την Καρλσρούη (Γερμανία), το Πέτεν (Κάτω Χώρες), το Γκέελ (Βέλγιο) και τη Σεβίλλη (Ισπανία).

Ωστόσο, για να μην υστερήσει σε σχέση με τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, η ευρωπαϊκή έρευνα έπρεπε να διαφοροποιηθεί και να καταργήσει τους φραγμούς μεταξύ των εθνικών ερευνητικών προγραμμάτων, συνενώνοντας όσο το δυνατό περισσότερους επιστήμονες και βοηθώντας τους να βρουν βιομηχανικές εφαρμογές για τις ανακαλύψεις τους.

Η κοινή έρευνα στο επίπεδο της ΕΕ έχει στόχο να συμπληρώσει τα εθνικά ερευνητικά προγράμματα. Επικεντρώνεται σε έργα για τα οποία συνεργάζονται πολλά εργαστήρια από διαφορετικές χώρες της ΕΕ. Χρηματοδοτεί επίσης τη βασική έρευνα σε τομείς όπως η ελεγχόμενη θερμοπυρηνική σύντηξη, μια εν δυνάμει ανεξάντλητη πηγή ενέργειας για τον 21ο αιώνα. Επιπλέον, ενθαρρύνει την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη σε βασικούς κλάδους, όπως τα ηλεκτρονικά προϊόντα και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, που αντιμετωπίζουν σκληρό ανταγωνισμό από χώρες εκτός Ευρώπης.

Στόχος της ΕΕ είναι οι δαπάνες για την έρευνα να ανέλθουν στο 3 % του ΑΕΠ της. Το βασικό μέσο για τη χρηματοδότηση της έρευνας της ΕΕ είναι μια σειρά «προγραμμάτων-πλαισίων». Το μεγαλύτερο μέρος του εν λόγω προϋπολογισμού, ο οποίος υπερβαίνει τα 50 δισ. ευρώ, δαπανάται για έρευνα στους τομείς της υγείας, των τροφίμων και της γεωργίας, των τεχνολογιών

της πληροφορίας και επικοινωνίας, των ναυοεπιστημών, της ενέργειας, του περιβάλλοντος, των μεταφορών, της ασφάλειας και των κοινωνικοοικονομικών επιστημών. Άλλα προγράμματα προωθούν τη διεθνή συνεργασία σε ερευνητικά σχέδια προηγμένης τεχνολογίας και στηρίζουν τους ερευνητές και την επαγγελματική τους ανέλιξη.

Γ) ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Το 75 % περίπου της ενέργειας που καταναλώνεται στην ΕΕ προέρχεται από ορυκτά καύσιμα: πετρέλαιο, φυσικό αέριο και άνθρακα. Ένα μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό αυτών των ορυκτών καυσίμων εισάγεται από περιοχές εκτός της ΕΕ. Επί του παρόντος, πάνω από το ήμισυ του συνόλου των πηγών ενέργειας είναι εισαγόμενες. Η ΕΕ θα είναι, λοιπόν, περισσότερο ευάλωτη σε περικοπές του εφοδιασμού ή στην άνοδο των τιμών εξαιτίας διεθνών κρίσεων. Ένας ακόμη λόγος για τον οποίο είναι απαραίτητη η μείωση της κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων είναι για να αντιστραφεί η διαδικασία υπερθέρμανσης του πλανήτη.

Στο μέλλον θα πρέπει να ληφθούν διάφορα μέτρα, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας με πιο έξυπνη χρήση, η ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας (και ιδίως ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ευρώπη) και η αύξηση της διεθνούς συνεργασίας. Η Ε&Α στον τομέα της ενέργειας στην Ευρώπη εστιάζεται στην ηλιακή, αιολική και πυρηνική ενέργεια και την ενέργεια από βιομάζα. Υπάρχουν επίσης πρότυπα επενδυτικά σχέδια για την ανάπτυξη συστημάτων δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα και για την εμπορική βιωσιμότητα οχημάτων με κυψέλες καυσίμου τροφοδοτούμενες με υδρογόνο. Η ΕΕ έχει επίσης επενδύσει στην τεχνολογική πρωτοβουλία «Clean sky» (καθαρός ουρανός) για την ανάπτυξη λιγότερο ρυπογόνων αεροσκαφών, η οποία έχει προϋπολογισμό 1,6 δισ. ευρώ.

II. Πολιτικές αλληλεγγύης

Για να διασφαλιστεί η σωστή λειτουργία της ενιαίας αγοράς (βλ. κεφάλαιο 6), πρέπει να διορθωθούν οι ανισορροπίες της. Αυτός είναι ο στόχος των «πολιτικών αλληλεγγύης» της ΕΕ, που έχουν σχεδιαστεί για να βοηθηθούν οι περιοχές με τη μικρότερη ανάπτυξη και οι τομείς της οικονομίας που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Η ΕΕ πρέπει επίσης να αναλάβει το μερίδιό της στη βοήθεια της αναδιάρθρωσης βιομηχανιών που έχουν υποστεί σοβαρό πλήγμα από τον ταχέως αναπτυσσόμενο διεθνή ανταγωνισμό.

A) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ

Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020, στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ για τη συνοχή προβλέπονται επενδύσεις 325 δισ. ευρώ στα κράτη μέλη της Ευρώπης, στις περιφέρειες και τις πόλεις τους, με σκοπό την προώθηση των στόχων που έχουν τεθεί σε επίπεδο ΕΕ για τη δημιουργία ανάπτυξης και απασχόλησης, καθώς και για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, της ενεργειακής εξάρτησης και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι ανωτέρω στόχοι χρηματοδοτούνται με ειδικά κεφάλαια της ΕΕ, τα οποία συμπληρώνουν ή αποτελούν μοχλό για επενδύσεις από τον ιδιωτικό τομέα και από τις εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις:

- Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης** (ΕΤΠΑ) χρηματοδοτεί επενδυτικά σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης και την ανάπτυξη της οικονομίας των περιφερειών με αναπτυξιακή υστέρηση. Καλύπτει επίσης την ανασυγκρότηση βιομηχανικών περιοχών που παρακμάζουν.
- Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο** (ΕΚΤ) χρηματοδοτεί την επαγγελματική κατάρτιση και συμβάλλει στην εξεύρεση εργασίας.
- Το **Ταμείο Συνοχής** χρηματοδοτεί υποδομές μεταφορών και περιβαλλοντικά έργα σε χώρες της ΕΕ με κατά κεφαλή ΑΕγχΠ κατώτερο του 90 % του μέσου όρου της ΕΕ.

B) Η ΚΟΙΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΓΠ) ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΗ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (ΚΑΛΠ)

Στόχοι της ΚΓΠ, όπως ορίζονταν στη Συνθήκη της Ρώμης του 1957, ήταν η εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς, η σταθεροποίηση των αγορών, η διασφάλιση του εφοδιασμού των καταναλωτών σε λογικές τιμές και ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών υποδομών. Οι στόχοι αυτοί έχουν σε μεγάλο βαθμό επιτευχθεί. Επιπλέον, οι καταναλωτές σήμερα απολαμβάνουν την ασφάλεια του εφοδιασμού και οι τιμές των γεωργικών προϊόντων παραμένουν σταθερές, προστατευόμενες από τις διακυμάνσεις στην παγκόσμια αγορά. Η πολιτική χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικών Εγγυήσεων (ΕΤΓΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

Ωστόσο, η ΚΓΠ είναι θύμα της ίδιας της επιτυχίας της. Η παραγωγή αναπτύχθηκε με πολύ ταχύτερο ρυθμό από την κατανάλωση, προκαλώντας μεγάλη επιβάρυνση στον προϋπολογισμό της ΕΕ. Για να λυθεί αυτό το πρόβλημα, ήταν απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός της γεωργικής πολιτικής. Η μεταρρύθμιση αυτή αρχίζει να παράγει αποτελέσματα: έχει μειωθεί η παραγωγή.

Ο νέος ρόλος της γεωργικής κοινότητας είναι να εξασφαλίσει έναν βαθμό οικονομικής δραστηριότητας σε κάθε αγροτική περιοχή και να διασφαλίσει την πολυμορφία της ευρωπαϊκής υπαίθρου. Η πολυμορφία αυτή και η αναγνώριση ενός «αγροτικού τρόπου ζωής», όπου οι άνθρωποι ζουν σε αρμονία με τη γη, αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ταυτότητας της Ευρώπης. Ακόμη, η ευρωπαϊκή γεωργία μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, την προστασία της άγριας πανίδας και χλωρίδας και την εξασφάλιση τροφής για τον παγκόσμιο πληθυσμό.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπροσωπεί την ΕΕ στις διεθνείς διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Η ΕΕ επιθυμεί να δώσει ο ΠΟΕ μεγαλύτερη έμφαση στην ποιότητα των τροφίμων, στην αρχή της προφύλαξης (είναι προτιμότερο να προνοούμε παρά να μεταινώνουμε) και την καλή μεταχείριση των ζώων.

Η γεωργία πρέπει να παρέχει ασφαλή τρόφιμα καλής ποιότητας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να δώσει η ΚΓΠ μεγαλύτερη προτεραιότητα στη βιωσιμότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας, παρέχοντας στους γεωργούς επαρκή προστασία από την αστάθεια των αγορών, στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και στην προστασία των ειδικών τοπικών και περιφερειακών προϊόντων.

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε σε μεταρρύθμιση της αλιευτικής της πολιτικής. Βασικός στόχος της μεταρρύθμισης είναι να διατηρηθούν τα αποθέματα ιχθύων (όπως του ερυθρού τόνου, που απειλείται με εξαφάνιση) και να μειωθεί η υπερβολική αλιευτική ικανότητα των αλιευτικών στόλων, με παράλληλη χορήγηση χρηματοδοτικής ενίσχυσης σε όσους εγκαταλείπουν την αλιευτική δραστηριότητα.

Γ) Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Στόχος της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ είναι να εξαλειφθούν οι πιο καταφανεές ανισότητες στην ευρωπαϊκή κοινωνία. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) ιδρύθηκε το 1961 για να προωθήσει τη δημιουργία θέσεων εργασίας και να διευκολύνει τους εργαζόμενους να μετακινούνται από μια μορφή εργασίας και/ή γεωγραφική περιοχή σε μian άλλη.

Η ΕΕ δεν επιδιώκει να βελτιώσει τις κοινωνικές συνθήκες στην Ευρώπη μόνο μέσω της χορήγησης χρηματοδοτικής ενίσχυσης. Η ενίσχυση από μόνη της δεν θα μπορούσε ποτέ να λύσει όλα τα προβλήματα που προκαλεί η οικονομική ύφεση ή η περιφερειακή υπανάπτυξη. Τα δυναμικά αποτελέσματα της ανάπτυξης πρέπει, πρωτίστως, να προάγουν την κοινωνική πρόοδο. Αυτό συναρτάται με μια νομοθεσία που εγγυάται ένα στέρεο σύνολο ελάχιστων δικαιωμάτων. Μερικά από τα δικαιώματα αυτά διατυπώνονται σε Συνθήκες, όπως το δικαίωμα ίσης αμοιβής γυναικών και ανδρών για ίση εργασία. Άλλα δικαιώματα ορίζονται σε οδηγίες που αφορούν την προστασία των εργαζομένων (υγεία και ασφάλεια στην εργασία) και στα στοιχειώδη πρότυπα ασφάλειας.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων, που αποτέλεσε αναπόσπαστο μέρος της Συνθήκης το 1997, ορίζει τα δικαιώματα όλων των εργαζομένων στην ΕΕ: ελεύθερη κυκλοφορία, δίκαιη αμοιβή, βελτίωση των συνθηκών εργασίας, κοινωνική προστασία, δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και της υπογραφής συλλογικών συμβάσεων, δικαίωμα στην επαγγελματική κατάρτιση, ίση αμοιβή ανδρών και γυναικών, ενημέρωση των εργαζομένων, διαβούλευση και συμμετοχή, προστασία της υγείας και ασφάλειας στον χώρο εργασίας, προστασία των παιδιών, των ηλικιωμένων και των αναπήρων.

III. Πληρώνοντας για την Ευρώπη: ο προϋπολογισμός της ΕΕ

Για να χρηματοδοτήσει τις πολιτικές της, η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει ετήσιο προϋπολογισμό, που το 2014 υπερέβη τα 142 δισεκατομμύρια ευρώ. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε ποσοστό 1,06 % του συνολικού ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος όλων των κρατών μελών.

Ο εν λόγω προϋπολογισμός χρηματοδοτείται μέσω των λεγόμενων «ιδίων πόρων» της ΕΕ. Αυτοί οι πόροι αντλούνται κυρίως από:

- δασμούς σε προϊόντα που εισάγονται στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των γεωργικών εισφορών·
- ένα ποσοστό του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) που επιβάλλεται σε προϊόντα και υπηρεσίες σε όλη την ΕΕ·
- συνεισφορές από τα κράτη μέλη ανάλογα με τον πλούτο της κάθε χώρας.

Η κατανομή των δαπανών απεικονίζεται στον προϋπολογισμό του 2014:

- έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη: 64 δισ. ευρώ, που περιλαμβάνουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το Ταμείο Συνοχής, τα προγράμματα έρευνας και τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών και ενέργειας·
- φυσικοί πόροι: 60 δισ. ευρώ, κυρίως για τη γεωργία, την αγροτική ανάπτυξη και το περιβάλλον·
- ασφάλεια και ιθαγένεια (βλ. κεφάλαιο 10): 2 δισ. ευρώ·
- η ΕΕ ως παγκόσμιος εταίρος (παροχή βοήθειας, εμπορικές συναλλαγές κ.λπ.): 8 δισ. ευρώ·
- διοικητικές δαπάνες: 8 δισ. ευρώ.

Κάθε ετήσιος προϋπολογισμός αποτελεί μέρος ενός επταετούς κύκλου προϋπολογισμού, ο οποίος είναι γνωστός ως «πολυετής δημοσιονομικό πλαίσιο». Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο καταρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και απαιτείται η ομόφωνη έγκρισή του από όλα τα κράτη μέλη, καθώς και διαπραγμάτευση και συμφωνία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2014-2020 αποφασίστηκε το 2013. Το συνολικό όριο δαπανών μειώθηκε κατά 3 % περίπου σε πραγματικούς όρους σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο, που αφορούσε τα έτη 2007-2013.

Ωστόσο, με το εν λόγω σχέδιο δαπανών επιδιώκεται η αύξηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη, η ενθάρρυνση μιας πιο οικολογικής γεωργίας και η δημιουργία μιας Ευρώπης με εντονότερη περιβαλλοντική συνείδηση και εξέχουσα διεθνή παρουσία. Αυξάνεται η χρηματοδότηση για τους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και των εξωτερικών σχέσεων. Θα χρησιμοποιηθούν ειδικά κονδύλια για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας, καθώς και για τις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου. Οι δαπάνες για το κλίμα αναμένεται να ανέλθουν σε ποσοστό τουλάχιστον 20 % των δαπανών της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020.

ΠΟΙΟΣ ΚΑΝΕΙ ΤΙ; ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΧΕΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ:

- ▶ την τελωνειακή ένωση
- ▶ τους κανόνες που διέπουν τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της ενιαίας αγοράς
- ▶ τη νομισματική πολιτική των χωρών της ζώνης του ευρώ
- ▶ τη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής
- ▶ την κοινή εμπορική πολιτική
- ▶ τη σύναψη διεθνών συμφωνιών, όταν αυτό προβλέπεται από τη νομοθεσία της ΕΕ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΧΟΥΝ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ:

- ▶ την ενιαία αγορά
- ▶ τα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής, όπως ορίζονται στη Συνθήκη της Λισαβόνας
- ▶ την οικονομική και κοινωνική συνοχή
- ▶ τη γεωργία και την αλιεία, με εξαίρεση τη διατήρηση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων
- ▶ το περιβάλλον
- ▶ την προστασία των καταναλωτών
- ▶ τις μεταφορές
- ▶ τα διευρωπαϊκά δίκτυα
- ▶ την ενέργεια
- ▶ τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης
- ▶ τις προκλήσεις σε θέματα κοινής ασφάλειας που αφορούν τη δημόσια υγεία, όπως ορίζεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας
- ▶ την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και το διάστημα
- ▶ τη συνεργασία για την ανάπτυξη και την ανθρωπιστική βοήθεια

ΤΟΜΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ Η ΕΕ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΕΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ Ή ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ ΡΟΛΟ:

- ▶ προστασία και βελτίωση της υγείας του ανθρώπου
- ▶ βιομηχανία
- ▶ πολιτισμός
- ▶ τουρισμός
- ▶ εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, νεολαία και αθλητισμός
- ▶ πολιτική προστασία
- ▶ διοικητική συνεργασία

6. Η ενιαία αγορά

- ▶ Η ενιαία αγορά είναι ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι περιορισμοί μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το εμπόριο και τον ελεύθερο ανταγωνισμό εξαλείφθηκαν σταδιακά, με αποτέλεσμα να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο.
- ▶ Η ενιαία αγορά δεν έχει εξελιχθεί ακόμα σε μια ενιαία οικονομία: ορισμένοι τομείς (ιδίως οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος) εξακολουθούν να υπόκεινται στις εθνικές νομοθεσίες. Η ελευθερία παροχής υπηρεσιών είναι επωφελής διότι αποτελεί κίνητρο οικονομικής δραστηριότητας.
- ▶ Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε το 2008 ώθησε την ΕΕ να θεσπίσει αυστηρότερη νομοθεσία για το χρηματοπιστωτικό της σύστημα.
- ▶ Με την πάροδο των ετών, η ΕΕ εισήγαγε ορισμένες πολιτικές (για τις μεταφορές, τον ανταγωνισμό κ.λπ.), προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το άνοιγμα της αγοράς θα ωφελήσει όσο το δυνατόν περισσότερες επιχειρήσεις και καταναλωτές.

I. Επίτευξη του στόχου του 1993

A) ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η Συνθήκη του 1957 για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) επέτρεψε την κατάργηση των τελωνειακών φραγμών μεταξύ των κρατών μελών και την εφαρμογή ενός κοινού δασμολογίου για τα εμπορεύματα από χώρες εκτός της ΕΟΚ. Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε την 1η Ιουλίου 1968.

Ωστόσο, οι δασμοί αποτελούν μία μόνο πτυχή του προστατευτισμού. Τη δεκαετία του 1970 άλλοι εμπορικοί φραγμοί παρεμπόδιζαν την πλήρη επίτευξη της κοινής αγοράς. Η ύπαρξη τεχνικών προτύπων, κανόνων για την υγεία και την ασφάλεια, ελέγχων στις συναλλαγές και εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων σχετικά με το δικαίωμα άσκησης ορισμένων επαγγελμάτων περιόριζε την ελεύθερη κυκλοφορία ατόμων, αγαθών και κεφαλαίων.

B) Ο ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ 1993

Τον Ιούνιο του 1985 η Επιτροπή, με τον τότε πρόεδρο Jacques Delors, εξέδωσε μια Λευκή Βίβλο που περιείχε σχέδια για να καταργηθούν σε διάστημα επτά ετών όλοι οι φυσικοί, τεχνικοί και φορολογικοί φραγμοί της ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της ΕΟΚ. Στόχος ήταν να προωθηθεί η ανάπτυξη της εμπορικής και βιομηχανικής δραστηριότητας στο εσωτερικό μιας «ενιαίας αγοράς», ενός μεγάλου, ενοποιημένου οικονομικού χώρου αντίστοιχου με αυτόν των Ηνωμένων Πολιτειών.

Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών οδήγησαν σε μια νέα Συνθήκη, την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 1987. Αυτή περιείχε τις ακόλουθες διατάξεις:

- επέκταση των εξουσιών της ΕΟΚ σε ορισμένους τομείς πολιτικής (όπως η κοινωνική πολιτική, η έρευνα και το περιβάλλον)·
- τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς μέχρι το τέλος του 1992·
- την ευρύτερη χρήση της δυνατότητας έκδοσης αποφάσεων του Συμβουλίου Υπουργών με ειδική πλειοψηφία, με στόχο να διευκολυνθεί η λήψη αποφάσεων για την ενιαία αγορά.

II. Η πρόοδος στην οικοδόμηση της ενιαίας αγοράς

A) ΦΥΣΙΚΟΙ ΦΡΑΓΜΟΙ

Έχουν καταργηθεί όλοι οι συνοριακοί έλεγχοι των εμπορευμάτων στο εσωτερικό της ΕΕ, όπως και οι τελωνειακοί έλεγχοι των ατόμων, αλλά η αστυνομία διενεργεί δειγματοληπτικούς ελέγχους στο πλαίσιο της καταπολέμησης του εγκλήματος και των ναρκωτικών.

Τον Ιούνιο του 1985 πέντε από τα 10 κράτη μέλη υπέγραψαν τη συμφωνία του Σένγκεν με βάση την οποία άρχισαν να συνεργάζονται οι εθνικές αστυνομικές αρχές αυτών των χωρών και θεσπίστηκε μία κοινή πολιτική ασύλου και θεωρήσεων εισόδου (βίζας). Αυτό επέτρεψε να καταργηθούν πλήρως οι έλεγχοι των προσώπων στα σύνορα μεταξύ των χωρών του Σένγκεν (βλ. κεφάλαιο 10: «Μια Ευρώπη ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης»). Σήμερα, ο χώρος Σένγκεν αποτελείται από 26 ευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες περιλαμβάνονται και τέσσερις χώρες που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ελβετία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία).

B) ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΦΡΑΓΜΟΙ

Οι χώρες της ΕΕ συμφώνησαν την αμοιβαία αναγνώριση των εθνικών κανόνων σχετικά με την πώληση των περισσότερων αγαθών. Από τότε που εκδόθηκε η γνωστή απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην υπόθεση «Cassis de Dijon», το 1979, κάθε προϊόν που παράγεται και πωλείται νόμιμα σε ένα κράτος μέλος μπορεί να διατίθεται στην αγορά όλων των άλλων κρατών μελών.

Όσον αφορά τις υπηρεσίες, οι χώρες της ΕΕ αναγνωρίζουν αμοιβαία ή συντονίζουν τις εθνικές διατάξεις τους που επιτρέπουν την άσκηση επαγγελμάτων στον νομικό, ιατρικό, τουριστικό, τραπεζικό τομέα, τον τομέα των ασφαλειών κ.ά. Όμως, η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων απέχει πόρρω από την ολοκλήρωσή της. Παρά την οδηγία του 2005 για την αναγνώριση των επαγγελματικών ειδικοτήτων, υπάρχουν ακόμα εμπόδια για τη μετακίνηση προσώπων από μία χώρα της ΕΕ σε μία άλλη ή για την άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων. Ωστόσο, άνθρωποι

Ανοίγοντας την αγορά των τηλεπικοινωνιών στον ανταγωνισμό, η ΕΕ συνέβαλε στη δραστική μείωση του κόστους.

με επαγγελματικά προσόντα (δικηγόροι, ιατροί, οικοδόμοι ή υδραυλικοί) έχουν ολοένα και μεγαλύτερη ελευθερία να ασκούν το επάγγελμά τους οπουδήποτε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει λάβει μέτρα για τη βελτίωση της κινητικότητας των εργαζομένων, και ιδίως για να διασφαλίσει την αναγνώριση σε όλες τις άλλες χώρες των τίτλων σπουδών και επαγγελματικών ειδικοτήτων που αποκτώνται σε μια χώρα της ΕΕ.

Γ) ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΦΡΑΓΜΟΙ

Οι φορολογικοί φραγμοί έχουν μειωθεί χάρη στη μερική εξίσωση των εθνικών συντελεστών ΦΠΑ, οι οποίοι πρέπει να ορίζονται με τη συμφωνία των κρατών μελών της ΕΕ. Επιπλέον, τον Ιούλιο του 2005 τέθηκε σε ισχύ συμφωνία μεταξύ των κρατών της ΕΕ και ορισμένων άλλων χωρών (και της Ελβετίας) για τη φορολόγηση των εσόδων από επενδύσεις.

Δ) ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Ανεξάρτητα από το ποια είναι η αναθέτουσα αρχή, υπάρχει πλέον ελευθερία υποβολής προσφορών από ολόκληρη την ΕΕ για δημόσιες συμβάσεις σε κάθε χώρα της ΕΕ. Αυτό έχει επιτευχθεί χάρη στις οδηγίες της ΕΕ για τις συμβάσεις υπηρεσιών, προμηθειών και έργων σε πολλούς τομείς, περιλαμβανομένης της ύδρευσης, της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών.

Η ενιαία αγορά είναι προς όφελος όλων των καταναλωτών. Παραδείγματος χάριν, το άνοιγμα των εσωτερικών αγορών υπηρεσιών συνέβαλε στο να μειωθούν δραστικά οι τιμές των τηλεφωνικών κλήσεων την τελευταία δεκαετία. Υπό την πίεση του ανταγωνισμού έχουν επίσης μειωθεί σημαντικά και τα αεροπορικά εισιτήρια στην Ευρώπη.

III. Εργασίες σε εξέλιξη

Α) ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Το 2008, με την εκδήλωση της κρίσης των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου στις Ηνωμένες Πολιτείες, μια εκτεταμένη χρηματοπιστωτική κρίση συντάραξε τα τραπεζικά συστήματα και τις οικονομίες παγκοσμίως και βύθισε την Ευρωπαϊκή Ένωση σε ύφεση το 2009. Ένας από τους τρόπους αντίδρασης στην κατάσταση αυτή ήταν η μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ούτως ώστε να υπάρξει

μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία. Συγκροτήθηκαν πανευρωπαϊκές εποπτικές αρχές για την επίβλεψη των τραπεζών. Οι νέοι κανόνες της ΕΕ προβλέπουν μεγαλύτερη προστασία των τραπεζικών καταθέσεων, αυξάνουν το ποσό των κεφαλαίων που πρέπει να διαθέτουν οι τράπεζες προκειμένου να έχουν μεγαλύτερη σταθερότητα, ρυθμίζουν τα σύνθετα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και θέτουν όρια στις πρόσθετες παροχές (bonus) των διευθυντικών στελεχών των τραπεζών.

Β) ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΜΙΜΗΣΗ/ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ

Τα προϊόντα της ΕΕ έχουν ανάγκη προστασίας από την πειρατεία και την απομίμηση/παραποίηση σήματος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι τα εγκλήματα αυτά κοστίζουν στην ΕΕ χιλιάδες θέσεις εργασίας κάθε χρόνο. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή και οι εθνικές κυβερνήσεις εργάζονται ώστε να επεκταθεί η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

IV. Πολιτικές που θεμελιώνουν την ενιαία αγορά

Α) ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Οι δραστηριότητες της ΕΕ εστιάζονται κυρίως στη διασφάλιση της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών στις χερσαίες μεταφορές. Συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι παρέχεται στις εταιρείες μεταφορών ελεύθερη πρόσβαση στη διεθνή αγορά μεταφορών και επιτρέπεται στις εταιρείες μεταφορών από κάθε χώρα της ΕΕ να λειτουργούν σε όλες τις άλλες χώρες της ΕΕ. Η ΕΕ προσπαθεί επίσης να διασφαλίσει δίκαιο ανταγωνισμό στις οδικές μεταφορές μέσω, παραδείγματος χάριν, της εναρμόνισης των διατάξεων για τα προσόντα των εργαζομένων σε αυτό τον τομέα και την πρόσβαση στην αγορά, την ελεύθερη άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας και την παροχή υπηρεσιών, τον χρόνο οδήγησης και την οδική ασφάλεια.

Οι αερομεταφορές στην Ευρώπη κυριαρχούνταν από εθνικούς αερομεταφορείς και κρατικά αεροδρόμια. Η ενιαία αγορά άλλαξε τα πάντα. Όλες οι αεροπορικές εταιρείες της ΕΕ μπορούν πλέον να παρέχουν υπηρεσίες αερομεταφοράς σε κάθε δρομολόγιο στο εσωτερικό της ΕΕ και να ορίζουν τον ναύλο σε όποιο επίπεδο επιθυμούν. Κατά συνέπεια, έχουν ανοίξει πολλά νέα δρομολόγια και οι τιμές έχουν μειωθεί δραστικά. Αυτό ήταν

προς όφελος όλων: των επιβατών, των αεροπορικών εταιρειών, των αεροδρομίων και των εργαζομένων.

Παρομοίως, οι επιβάτες επωφελούνται από την αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των εταιρειών σιδηροδρόμων. Από το 2010, παραδείγματος χάριν, οι σιδηροδρομικοί σταθμοί για τα τρένα υψηλής ταχύτητας στη Γαλλία και την Ιταλία εξυπηρετούνται και από γαλλικά και από ιταλικά τρένα.

Οι θαλάσσιες μεταφορές, είτε εκτελούνται από ευρωπαϊκές εταιρείες είτε από πλοία με σημαίες άλλων κρατών, υπόκεινται στους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ. Οι κανόνες αυτοί έχουν στόχο να καταπολεμήσουν τις αθέμιτες πρακτικές τιμολόγησης (σημαίες ευκαιρίας) και επίσης να χειριστούν τις σοβαρές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ναυπηγική βιομηχανία στην Ευρώπη.

Από τις αρχές του 21ου αιώνα η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδοτεί φιλόδοξα σχέδια στον τομέα των νέων τεχνολογιών, όπως το δορυφορικό σύστημα πλοήγησης Galileo, το ευρωπαϊκό σύστημα διαχείρισης της κυκλοφορίας των τρένων και το SESAR, ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των συστημάτων αεροπλοΐας. Έχουν γίνει πολύ αυστηρότεροι οι κανόνες της οδικής ασφάλειας (σε θέματα όπως η συντήρηση των αυτοκινήτων, η μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων και η ασφάλεια του οδικού δικτύου). Ακόμη, υπάρχει μεγαλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των επιβατών χάριν στον Χάρτη των Δικαιωμάτων των Επιβατών Εναέριων Μεταφορών και της πρόσφατης ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα δικαιώματα των επιβατών των σιδηροδρομικών μεταφορών. Το 2005 δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά κατάλογος με τις μη ασφαλείς αεροπορικές εταιρείες η πτήση των οποίων απαγορεύεται στο εσωτερικό της ΕΕ.

Β) ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Η πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ έχει καθοριστική σημασία για να εξασφαλίζει ότι, στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς, ο ανταγωνισμός δεν είναι μόνο ελεύθερος αλλά και δίκαιος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφαρμόζει αυτή την πολιτική και, από κοινού με το Δικαστήριο, διασφαλίζει την τήρησή της.

Σκοπός αυτής της πολιτικής είναι να εμποδίζει τις συμπράξεις επιχειρήσεων (καρτέλ), τις ενισχύσεις από τις δημόσιες αρχές ή τις αθέμιτες μονοπωλιακές πρακτικές να νοθεύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό στην ενιαία αγορά.

Οι εμπλεκόμενες εταιρείες ή οι φορείς οφείλουν να ενημερώνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για κάθε συμφωνία που διέπεται από τις διατάξεις της Συνθήκης. Η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει πρόστιμο απευθείας στις εταιρείες που παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού ή παραλείπουν να υποβάλουν την απαιτούμενη κοινοποίηση, όπως συνέβη με τη Microsoft, στην οποία επιβλήθηκε πρόστιμο 900 εκατ. ευρώ το 2008.

Σε περίπτωση παράνομης χορήγησης ενίσχυσης από κράτος μέλος της ΕΕ ή μη κοινοποίησης μιας ενίσχυσης, η Επιτροπή μπορεί να απαιτήσει την επιστροφή της ενίσχυσης. Η Επιτροπή πρέπει επίσης να λαμβάνει κοινοποίηση για οποιαδήποτε συγχώνευση ή εξαγορά με την οποία μια εταιρεία θα μπορούσε να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση σε μια συγκεκριμένη αγορά.

Γ) ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

Σκοπός της νομοθεσίας σε αυτό τον τομέα είναι να αποκτήσουν όλοι οι καταναλωτές τον ίδιο βαθμό χρηματοπιστωτικής προστασίας και προστασίας της υγείας τους, ανεξάρτητα από το πού ζουν, ταξιδεύουν ή πραγματοποιούν τις αγορές τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ανάγκη προστασίας σε κλίμακα Ευρωπαϊκής Ένωσης ήρθε κατ' εξοχήν στο προσκήνιο στα τέλη της δεκαετίας του 1990, όταν ανέκυψαν ζητήματα ασφάλειας των τροφίμων και η «ασθένεια των τρελών αγελάδων» (ΣΕΒ). Για να υπάρξει ασφαλής επιστημονική θεμελίωση της νομοθεσίας περί ασφάλειας των τροφίμων, συστάθηκε το 2002 η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA).

Η προστασία του καταναλωτή σε ευρωπαϊκή κλίμακα είναι απαραίτητη και σε πολλούς άλλους τομείς: για τον λόγο αυτό έχουν εκδοθεί πολλές οδηγίες της ΕΕ σχετικά με την ασφάλεια των καλλυντικών, των παιχνιδιών, των πυροτεχνημάτων κ.λπ. Το 1993 συστάθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων (ΕΜΕΑ) για να χειρίζεται τις αιτήσεις αδειοδότησης φαρμακευτικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά. Κανένα φάρμακο δεν μπορεί να τεθεί σε κυκλοφορία στην ΕΕ χωρίς άδεια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση λαμβάνει επίσης μέτρα για την προστασία των καταναλωτών από ψευδείς και παραπλανητικές διαφημίσεις, ελαττωματικά προϊόντα και καταχρήσεις σε τομείς όπως η χορήγηση πιστώσεων σε καταναλωτές και οι ηλεκτρονικές παραγγελίες ή πωλήσεις μέσω του διαδικτύου.

Οι νέοι κανόνες της ΕΕ για την οικονομική και χρηματοπιστωτική διακυβέρνηση συνέβαλαν στην εξυγίανση και την ενίσχυση του τραπεζικού τομέα.

7. Το ευρώ

- ▶ Το ευρώ είναι το ενιαίο νόμισμα των 18 από τα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άρχισε να χρησιμοποιείται στις συναλλαγές χωρίς μετρητά το 1999 και για όλες τις πληρωμές το 2002, όταν τέθηκαν σε κυκλοφορία τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα του ευρώ.
- ▶ Κάθε νέο κράτος μέλος της ΕΕ αναμένεται να υιοθετήσει το ευρώ όταν ικανοποιήσει τα απαιτούμενα κριτήρια. Μακροπρόθεσμα, όλες οι χώρες της ΕΕ πρέπει να ενταχθούν στη ζώνη του ευρώ.
- ▶ Το ευρώ παρέχει στους ευρωπαίους καταναλωτές σημαντικά πλεονεκτήματα. Οι ταξιδιώτες απαλλάσσονται από το κόστος και την ταλαιπωρία αλλαγής νομισμάτων. Οι καταστηματαρχές μπορούν να συγκρίνουν απευθείας τις τιμές στις διάφορες χώρες. Οι τιμές είναι σταθερές χάρη στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία έχει ως αποστολή τη διατήρηση αυτής της σταθερότητας. Επιπλέον, το ευρώ είναι πλέον ένα σημαντικό αποθεματικό νόμισμα μαζί με το δολάριο των ΗΠΑ. Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, η ύπαρξη ενός κοινού νομίσματος προστάτευσε τις χώρες της ζώνης του ευρώ από την ανταγωνιστική υποτίμηση και την επίθεση κερδοσκοπών.
- ▶ Οι διαρθρωτικές αδυναμίες των οικονομιών ορισμένων κρατών μελών εκθέτουν το ευρώ σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος αυτός, η ΕΕ έχει θεσπίσει μηχανισμούς αλληλεγγύης για την παροχή στήριξης στις κυβερνήσεις των πλέον υπερχρεωμένων χωρών για την αντιμετώπιση της κρίσης. Το καίριο ζήτημα για το μέλλον είναι το πώς θα επιτευχθεί ο στενότερος συντονισμός και η μεγαλύτερη κοινωνική αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών, τα οποία οφείλουν να εξασφαλίσουν τη χρηστή διαχείριση των δημόσιων οικονομικών τους και να μειώσουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα.

I. Πώς δημιουργήθηκε το ευρώ

A) ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το 1971 οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν να καταργήσουν τον σταθερό δεσμό ανάμεσα στο δολάριο και την επίσημη τιμή του χρυσού, ο οποίος είχε διασφαλίσει την παγκόσμια νομισματική σταθερότητα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτό έθεσε τέρμα στο σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Οι κυβερνήτες των κεντρικών τραπεζών των χωρών της ΕΟΚ αποφάσισαν να περιορίσουν τις διακυμάνσεις των τιμών συναλλάγματος σε ανώτατο ποσοστό 2,25 %, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό το «ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα» (ΕΝΣ), που τέθηκε σε λειτουργία τον Μάρτιο του 1979.

B) ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΣ ΣΤΗΝ ΟΝΕ

Στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης τον Ιούνιο του 1989, οι ηγέτες της ΕΕ υιοθέτησαν ένα σχέδιο σε τρία στάδια για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Το σχέδιο αυτό αποτέλεσε μέρος της Συνθήκης του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την οποία ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 1991.

II. Οικονομική και Νομισματική Ένωση

A) ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΤΑΔΙΑ

Το πρώτο στάδιο, που ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 1990, περιλάμβανε:

- απόλυτα ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων στο εσωτερικό της ΕΕ (κατάργηση των συναλλαγματικών ελέγχων)·
- αύξηση των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων με στόχο να ενταθούν οι προσπάθειες για να εξαλειφθούν οι ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης·
- οικονομική σύγκλιση μέσω πολυμερούς εποπτείας των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών.

Το δεύτερο στάδιο ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1994 και περιλάμβανε:

- την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) στη Φρανκφούρτη· το ΕΝΙ αποτελούνταν από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών της ΕΕ·
- την ανεξαρτητοποίηση (ή τη διατήρηση της ανεξαρτησίας) των εθνικών κεντρικών τραπεζών από τον κυβερνητικό έλεγχο·
- τη θέσπιση κανόνων για τη μείωση των ελλειμμάτων των εθνικών προϋπολογισμών.

Το τρίτο στάδιο ήταν η διαδικασία γέννησης του ευρώ. Από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως την 1η Ιανουαρίου 2002 εισαγόταν σταδιακά το ευρώ ως το κοινό νόμισμα των χωρών της ΕΕ που συμμετείχαν σε αυτό (Βέλγιο, Γερμανία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία και Φινλανδία). Τότε, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ανέλαβε από το ΕΝΙ την ευθύνη της άσκησης της νομισματικής πολιτικής, η οποία καθοριζόταν πλέον και εφαρμόζοταν στο νέο νόμισμα.

Τρεις χώρες (Δανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) αποφάσισαν, για πολιτικούς και τεχνικούς λόγους, να μην υιοθετήσουν το ευρώ όταν αυτό τέθηκε σε κυκλοφορία. Η Σλοβενία προσχώρησε στη ζώνη του ευρώ το 2007 και ακολούθησαν η Κύπρος και η Μάλτα το 2008, η Σλοβακία το 2009, η Εσθονία το 2011 και η Λετονία το 2014.

Στη ζώνη του ευρώ συμμετέχουν σήμερα 18 χώρες της ΕΕ και κάθε νέο κράτος μέλος θα εντάσσεται όταν θα έχει ικανοποιήσει τους απαιτούμενους όρους.

Β) ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Για να μπορέσει να ενταχθεί στη ζώνη του ευρώ, κάθε χώρα της ΕΕ πρέπει να πληροί τα ακόλουθα πέντε κριτήρια σύγκλισης.

- **Σταθερότητα των τιμών:** το ποσοστό πληθωρισμού της δεν μπορεί να είναι υψηλότερο κατά ποσοστό άνω του 1,5 % από τον μέσο πληθωρισμό των τριών κρατών μελών με τον χαμηλότερο πληθωρισμό.
- **Επιτόκια:** τα μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν είναι δυνατό να αποκλίνουν κατά ποσοστό άνω του 2 % από το μέσο επιτόκιο των τριών κρατών με τα χαμηλότερα επιτόκια.
- **Έλλειμμα:** τα ελλείμματα των εθνικών προϋπολογισμών δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 3 % του ΑΕγχΠ.
- **Δημόσιο χρέος:** δεν μπορεί να υπερβαίνει το 60 % του ΑΕγχΠ.
- **Σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας:** οι συναλλαγματικές ισοτιμίες πρέπει να παραμένουν εντός των επιτρεπόμενων περιθωρίων διακύμανσης κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών.

Γ) ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τον Ιούνιο του 1997 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ ενέκρινε ένα Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Αυτό αποτελούσε μια μόνιμη δέσμευση για δημοσιονομική σταθερότητα και παρείχε τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων σε κάθε χώρα της ζώνης του ευρώ με δημοσιονομικό έλλειμμα υψηλότερο από το 3 % του ΑΕγχΠ. Το Σύμφωνο ενισχύθηκε το 2011. Η ίδια ιδέα ενισχύθηκε περαιτέρω το 2012, όταν οι κυβερνήσεις 25 χωρών της ΕΕ υπέγραψαν μια διεθνή συμφωνία με τίτλο «Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση». Η Συνθήκη αυτή είναι γνωστή και ως «Δημοσιονομικό Σύμφωνο» και επέβαλε στις συμμετέχουσες χώρες την υποχρέωση να ενσωματώσουν κανόνες ισοσκελίσης του προϋπολογισμού στο εθνικό τους δίκαιο.

Δ) Η ΕΥΡΩΟΜΑΔΑ (EUROGROUP)

Η Ευρωομάδα αποτελείται από τους υπουργούς Οικονομικών των χωρών της ζώνης του ευρώ που συνέρχονται για να συντονίζουν τις οικονομικές πολιτικές και να ασκούν εποπτεία στις δημοσιονομικές και οικονομικές πολιτικές των χωρών τους. Η Ευρωομάδα εκπροσωπεί επίσης τα συμφέροντα του ευρώ στα διεθνή φόρα. Η Συνθήκη της Λισαβόνας έδωσε στην Ευρωομάδα επίσημη υπόσταση. Τον Ιανουάριο του 2013 ο υπουργός Οικονομικών της Ολλανδίας, Jeroen Dijsselbloem, εξελέγη πρόεδρος της Ευρωομάδας για περίοδο δύομισι ετών.

© Jon Arnold/JAI/Corbis

Το Τάλιν, πρωτεύουσα της Εσθονίας, όπου τον Ιανουάριο του 2011 το ευρώ αντικατέστησε την εσθονική κορόνα.

Ε) ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 2008: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 προκάλεσε σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους των περισσότερων χωρών της ΕΕ. Ωστόσο, το ευρώ προστάτευσε τις πλέον ευάλωτες οικονομίες από τον κίνδυνο της υποτίμησης, εφόσον άντεξαν την κρίση και αντιμετώπισαν τις επιθέσεις των κερδοσκόπων.

Όταν ξεκίνησε η κρίση, πολλές τράπεζες αντιμετώπισαν προβλήματα, γεγονός το οποίο οδήγησε εντέλει στη διάσωση τους από τις εθνικές κυβερνήσεις, με συνέπεια την αύξηση του δημόσιου χρέους. Εν συνεχεία, η προσοχή στράφηκε στο δημόσιο χρέος, καθώς ορισμένες υπερχρεωμένες χώρες με αυξανόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα επλήγησαν ιδιαίτερα κατά την περίοδο 2009-2010. Για τον λόγο αυτό, οι ηγέτες της ΕΕ θέσπισαν τον «Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας». Αυτό το «τείχος προστασίας» έχει δανειοδοτική ικανότητα 500 δισεκατομμυρίων ευρώ σε κεφάλαια με την εγγύηση των χωρών της ζώνης του ευρώ, και χρησιμοποιείται για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ. Κατά τα έτη 2010-2013, πέντε χώρες συνήψαν συμφωνίες με τους διάφορους οργανισμούς της ΕΕ και με το ΔΝΤ για τη λήψη χρηματοδοτικής ενίσχυσης (Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος και Πορτογαλία). Οι συμφωνίες ήταν προσαρμοσμένες στην κατάσταση κάθε χώρας, αλλά κατά κανόνα περιλάμβαναν μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της αποδοτικότητας του δημόσιου τομέα στην εκάστοτε χώρα. Έως το τέλος του 2013 η Ιρλανδία ήταν η πρώτη χώρα που ολοκλήρωσε με επιτυχία το συμφωνηθέν πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής και άρχισε εκ νέου να δανείζεται χρήματα απευθείας από τις κεφαλαιαγορές.

Επίσης, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της κρίσης, τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ ενεργοποίησαν διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας που αποσκοπούν στην ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ: συζήτηση των σχεδίων εθνικών προϋπολογισμών πριν από την ψήφισή τους, εποπτεία των εθνικών οικονομιών και επιβολή αυστηρότερων κανόνων για την ανταγωνιστικότητα, καθώς και επιβολή κυρώσεων στην περίπτωση που οι χώρες παραβούν τους δημοσιονομικούς κανόνες. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται κατά τους πρώτους έξι μήνες κάθε έτους και αποκαλείται «Ευρωπαϊκό Εξάμνη».

Έτσι, αντιδρώντας στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική αλλαγή, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να αναλάβει αυστηρότερη δράση για να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη της διαχειρίζονται τους προϋπολογισμούς τους με υπευθυνότητα και παρέχουν οικονομική αλληλοϋποστήριξη. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να διασφαλιστεί ότι το ευρώ θα παραμείνει αξιόπιστο ως ενιαίο νόμισμα και ότι τα κράτη μέλη μπορούν από κοινού να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Τόσο η Επιτροπή όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισημαίνουν τη σημασία του συντονισμού των εθνικών οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών, εφόσον, μακροπρόθεσμα, το κοινό νόμισμα της Ευρώπης δεν μπορεί να είναι βιώσιμο χωρίς να υπάρξει κάποια μορφή κοινής οικονομικής διακυβέρνησης.

8. Αξιοποίηση της γνώσης και της καινοτομίας

Η στρατηγική της Ευρώπης για το 2020 αποσκοπεί:

- ▶ στην αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης και της οικονομικής κρίσης με το να ανακτήσει η ευρωπαϊκή οικονομία την ανταγωνιστικότητά της (στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, των υπηρεσιών, της ενέργειας, των νέων πράσινων τεχνολογιών για την αειφόρο ανάπτυξη)·
- ▶ στη διασφάλιση:
 - της ευφυούς ανάπτυξης: ενίσχυση της γνώσης, της καινοτομίας, της εκπαίδευσης και της ψηφιακής κοινωνίας·
 - της βιώσιμης ανάπτυξης: προώθηση μιας οικονομίας με μεγαλύτερη επάρκεια πόρων, φιλικότερης προς το περιβάλλον και ανταγωνιστικότερης·
 - της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς: προώθηση μιας οικονομίας με υψηλή απασχόληση που να διασφαλίζει την κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 δύο μεγάλες αλλαγές άρχισαν να μεταμορφώνουν τις οικονομίες και την καθημερινή ζωή σε όλο τον πλανήτη, και στην Ευρώπη. Μία από αυτές ήταν η παγκοσμιοποίηση με την αυξανόμενη αλληλεξάρτηση όλων των οικονομιών. Η άλλη ήταν η τεχνολογική επανάσταση, που περιλαμβάνει το διαδίκτυο και τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας.

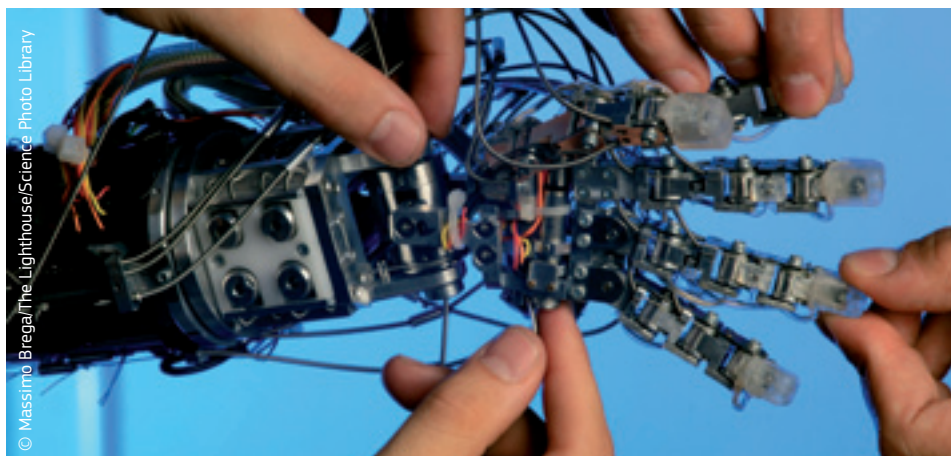
Αναποκρινόμενη στις εξελίξεις αυτές, η ΕΕ υιοθέτησε, το 2000, μια στρατηγική με στόχο τον εκσυγχρονισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας, η οποία ονομάστηκε «διαδικασία της Λισαβόνας».

Πιο πρόσφατα, ο κόσμος συνταράχθηκε από μεγάλες χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις, οι οποίες προκάλεσαν σοβαρή οικονομική ύφεση και αύξηση της ανεργίας στην Ευρώπη. Το 2010 τη διαδικασία της Λισαβόνας διαδέχθηκε η στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία περιλαμβάνει διάφορες πρωτοβουλίες με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και την τόνωση της κοινωνικής συνοχής.

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ έχουν συμφωνήσει τα εξής:

- να αναθέσουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μεγαλύτερη αρμοδιότητα ώστε να δώσει ώθηση στη διαδικασία, ιδίως μέσω της διάδοσης «βέλτιστων πρακτικών» στην Ευρώπη·
- να επιταχύνουν τη μεταρρύθμιση των χρηματοοικονομικών αγορών και των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και να επιτρέψουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας·
- να βελτιώσουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα, να βοηθήσουν περισσότερο τους νέους να βρουν εργασία, να δημιουργήσουν ισχυρότερους δεσμούς ανάμεσα στα πανεπιστήμια και τις επιχειρήσεις και να συνεχίσουν την εφαρμογή των προγραμμάτων Erasmus, Leonardo και Erasmus Mundus·
- να επιταχύνουν τη λήψη μέτρων (π.χ. με την εναρμόνιση των ρυθμίσεων σε θέματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης), έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια ευρωπαϊκή «ενιαία αγορά» έρευνας, η οποία θα παρέχει τη δυνατότητα πιο ελεύθερης κυκλοφορίας σε ολόκληρη την Ευρώπη των επιστημόνων, της γνώσης και της τεχνολογίας·
- να αυξήσουν τις δαπάνες για την έρευνα και καινοτομία στο 3 % του ΑΕγχΠ (στόχος που έχει επίσης υιοθετηθεί από τις Ηνωμένες Πολιτείες).

Κάθε άνοιξη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται για να επανεξετάσει την πρόοδο της εφαρμογής της εν λόγω στρατηγικής.

Για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, η ΕΕ ενθαρρύνει τη νέα τεχνολογία και την καινοτομία.

9. Τι σημαίνει να είσαι ευρωπαίος πολίτης

- ▶ Οι πολίτες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ταξιδεύουν, να ζουν και να εργάζονται σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ.
- ▶ Η ΕΕ ενθαρρύνει και χρηματοδοτεί προγράμματα, ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, με στόχο τη σύσφιξη των σχέσεων των πολιτών της.
- ▶ Το συναίσθημα ότι ανήκουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα αναπτύσσεται μόνο σταδιακά, όσο η ΕΕ παράγει χειροπιαστά αποτελέσματα και εξηγεί καθαρότερα τι κάνει για τους ανθρώπους.
- ▶ Οι πολίτες αναγνωρίζουν σύμβολα κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας, όπως το ενιαίο νόμισμα, η σημαία και ο ύμνος της Ευρώπης.
- ▶ Αρχίζει να εμφανίζεται μια «ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα» με πολιτικά κόμματα σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Οι πολίτες ψηφίζουν κάθε πέντε χρόνια για την ανάδειξη νέων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο στη συνέχεια ψηφίζει για την έγκριση της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται στη Συνθήκη για την ΕΕ: «Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια (άρθρο 20 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Τι σημαίνει όμως στην πράξη ιθαγένεια της ΕΕ;

αγγλικής στη Ρώμη ή να ενθαρρυνθεί ένας νεαρός βέλγος πτυχιούχος να λάβει μέρος σε διαγωνισμό για την πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων στη Γαλλία;

Πριν ταξιδέψετε στο εσωτερικό της ΕΕ μπορείτε να ζητήσετε από τις εθνικές αρχές της χώρας σας την ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθένειας, η οποία θα σας βοηθήσει να καλύψετε τα ιατρικά σας έξοδα, στην περίπτωση που αρρωστήσετε κατά την παραμονή σας σε άλλη χώρα.

I. Ταξίδια, διαμονή και εργασία στην Ευρώπη

Εάν είστε ευρωπαίος πολίτης έχετε δικαίωμα να ταξιδεύετε, να εργάζεστε και να ζείτε σε οποιαδήποτε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εάν έχετε ολοκληρώσει πανεπιστημιακές σπουδές διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών, ο τίτλος σπουδών σας αναγνωρίζεται σε όλες τις χώρες της ΕΕ, εφόσον τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν αμοιβαία εμπιστοσύνη στην ποιότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης του καθενός.

Μπορείτε να εργαστείτε στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και άλλων δημόσιων υπηρεσιών (εκτός από την αστυνομία, τις ένοπλες δυνάμεις κ.λπ.) οποιασδήποτε χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πράγματι, τι θα ήταν φυσικότερο από το να προσληφθεί ένας βρετανός καθηγητής για τη διδασκαλία της

II. Πώς μπορείτε να ασκήσετε τα δικαιώματά σας ως ευρωπαίος πολίτης;

Ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είστε μόνο ένας εργαζόμενος ή καταναλωτής: έχετε και ειδικά πολιτικά δικαιώματα. Από τότε που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη του Μάαστριχτ, ανεξάρτητα από την εθνικότητά σας, έχετε δικαίωμα να ψηφίζετε και να είστε υποψήφιος στις δημοτικές εκλογές της χώρας κατοικίας σας και στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Από τον Δεκέμβριο του 2009 (που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας), έχετε επίσης δικαίωμα να υποβάλετε αίτηση στην Επιτροπή για να προωθήσει μια νομοθετική πρόταση, με την προϋπόθεση ότι την αίτησή σας συνοπογράφουν ένα εκατομμύριο πολίτες από έναν σημαντικό αριθμό χωρών της ΕΕ.

© Christophe Vander Eecken/Reporters

Οι Ευρωπαίοι είναι ελεύθεροι να ζουν και να εργάζονται σε όποια χώρα της ΕΕ επιθυμούν.

Ένα από τα βασικά δικαιώματα που ορίζει ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το δικαίωμα συνδυασμού της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή.

© Ocean/Corbis

III. Θεμελιώδη δικαιώματα

Η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών της διατυπώθηκε καθαρά στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000, όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε επίσημα τον **Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Ο Χάρτης αυτός συντάχθηκε από μια Συνέλευση στην οποία συμμετείχαν μέλη των εθνικών κοινοβουλίων, μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκπρόσωποι των εθνικών κυβερνήσεων και ένα μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα 54 άρθρα του, που χωρίζονται σε έξι κεφάλαια —Αξιοπρέπεια, Ελευθερίες, Ισότητα, Αλληλεγγύη, Δικαιώματα των πολιτών και Δικαιοσύνη—, ορίζουν τις θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τα δικαιώματα του πολίτη και τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ.

Τα πρώτα άρθρα του Χάρτη κατοχυρώνουν την ανθρωπινή αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα στην ακεραιότητα του ατόμου και την ελευθερία έκφρασης και συνείδησης. Το κεφάλαιο για την αλληλεγγύη συνδυάζει με πρωτότυπο τρόπο κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα όπως:

- το δικαίωμα στην απεργία·
- το δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση·
- το δικαίωμα συνδυασμού της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής·
- το δικαίωμα στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την κοινωνική ασφάλιση και την κοινωνική πρόνοια σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο Χάρτης προωθεί επίσης την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και θεσπίζει δικαιώματα όπως η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η απαγόρευση πρακτικών της ευγονικής και της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης ανθρώπων, το δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος, τα δικαιώματα των παιδιών και των ηλικιωμένων και το δικαίωμα στη χρηστή διοίκηση.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009, προσδίδει στον Χάρτη την ίδια νομική ισχύ με αυτή των Συνθηκών, με αποτέλεσμα να αποτελεί νομική βάση για την παραπομπή μιας υπόθεσης στο Δικαστήριο της ΕΕ.

(Εντούτοις, ένα πρωτόκολλο προσδιορίζει τα της εφαρμογής του Χάρτη στην Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο στη συνέχεια θα εφαρμοστεί και στην Τσεχική Δημοκρατία.)

Επιπλέον, το άρθρο 6 της Συνθήκης της Λισαβόνας παρέχει νομική βάση για να υπογράψει η ΕΕ την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Τότε η σύμβαση αυτή δεν θα αναφέρεται απλά στις Συνθήκες της ΕΕ, αλλά θα έχει νομική ισχύ στις χώρες της ΕΕ, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη μεγαλύτερη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

IV. Ευρώπη σημαίνει εκπαίδευση και πολιτισμός

Το αίσθημα ενός ανθρώπου ότι ανήκει σε ένα σύνολο και έχει κοινό πεπρωμένο δεν μπορεί να δημιουργηθεί τεχνητά. Μπορεί να δημιουργηθεί μόνο από μια κοινή πολιτική αντίληψη και γι' αυτό τον λόγο η Ευρώπη οφείλει σήμερα να εστιάσει την προσοχή της όχι μόνο στην οικονομία, αλλά και στην εκπαίδευση, την ιθαγένεια και τον πολιτισμό.

Η ΕΕ δεν υπαγορεύει τον τρόπο οργάνωσης των σχολείων και της εκπαίδευσης ούτε το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών: αυτά αποφασίζονται σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο. Όμως, η ΕΕ υλοποιεί προγράμματα με την ονομασία «Erasmus+» για την προώθηση εκπαιδευτικών ανταλλαγών, έτσι ώστε οι νέοι να μπορούν να ταξιδεύουν στο εξωτερικό για κατάρτιση ή σπουδές, για να μάθουν νέες γλώσσες και να λάβουν μέρος σε κοινές δραστηριότητες με σχολεία ή κολέγια άλλων χωρών. Πάνω από τέσσερα εκατομμύρια άτομα αναμένεται να λάβουν ενίσχυση κατά την περίοδο 2014-2020.

Οι ευρωπαϊκές χώρες συνεργάζονται, στο πλαίσιο της «διαδικασίας της Μπολόνια», για να δημιουργήσουν έναν ευρωπαϊκό χώρο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό σημαίνει, παραδείγματος χάρι, ότι οι πανεπιστημιακές σπουδές σε όλες τις χώρες καταλήγουν στην απονομή συγκρίσιμων και αμοιβαία αναγνωρισμένων τίτλων σπουδών (πτυχίου, μεταπτυχιακού και διδακτορικού διπλώματος).

Στον τομέα του πολιτισμού, το πρόγραμμα της ΕΕ με τίτλο «Δημιουργική Ευρώπη» προάγει τη συνεργασία μεταξύ παραγωγών τηλεοπτικών προγραμμάτων και κινηματογραφιστών, ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών και πολιτιστικών φορέων από διάφορες χώρες. Αυτό ενθαρρύνει την παραγωγή περισσότερων ευρωπαϊκών τηλεοπτικών προγραμμάτων και ταινιών, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των ευρωπαϊκών και αμερικανικών παραγωγών.

Ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της Ευρώπης είναι η πολυμορφία των γλωσσών της, και η διατήρηση αυτής της πολυμορφίας αποτελεί σημαντικό στόχο της ΕΕ. Πράγματι, η πολυγλωσσία έχει θεμελιώδη χαρακτήρα για τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νομοθεσία της ΕΕ πρέπει να διατίθεται και στις 24 επίσημες γλώσσες και κάθε μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχει δικαίωμα να εκφράζεται στη γλώσσα του κατά τις συζητήσεις στο Κοινοβούλιο.

V. Ο Διαμεσολαβητής και το δικαίωμα αναφοράς προς το Κοινοβούλιο

Για να έλθει η Ευρωπαϊκή Ένωση πιο κοντά στους πολίτες της, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε το αξίωμα του Διαμεσολαβητή. Ο Διαμεσολαβητής διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για θητεία ίσης διάρκειας με αυτήν του Κοινοβουλίου. Αποστολή του Διαμεσολαβητή είναι να διερευνά καταγγελίες σε βάρος των οργάνων και οργανισμών της ΕΕ. Καταγγελία μπορεί να υποβάλει κάθε πολίτης της ΕΕ και κάθε φυσικό πρόσωπο που διαμένει ή οργάνωση που έχει την έδρα της σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ. Ο Διαμεσολαβητής προσπαθεί να επιτύχει φιλικό διακανονισμό ανάμεσα στον καταγγέλλοντα και το αντίστοιχο κοινοτικό όργανο ή οργανισμό.

Επίσης, κάθε πρόσωπο που διαμένει σε χώρα της ΕΕ μπορεί να υποβάλει αναφορά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυτό αποτελεί έναν ακόμα σημαντικό σύνδεσμο μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των πολιτών.

VI. Ευρωπαϊκή συνείδηση

Η ιδέα μιας «Ευρώπης των πολιτών» είναι πολύ νέα. Υπάρχουν ήδη ορισμένα σύμβολα τα οποία αντιπροσωπεύουν μια κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα, όπως το ευρωπαϊκό διαβατήριο, που χρησιμοποιείται από το 1985. Από το 1996 έχουν εκδοθεί άδειες οδήγησης ΕΕ σε όλες τις χώρες της Ένωσης. Η ΕΕ έχει και ένα έμβλημα, το «Ενωμένοι στην πολυμορφία», και η 9η Μαΐου γιορτάζεται ως η Ημέρα της Ευρώπης.

Ο ευρωπαϊκός ύμνος (η «Ωδή στη χαρά» του Μπετόβεν) και η ευρωπαϊκή σημαία (ένας κύκλος από 12 χρυσά άστρα σε μπλε φόντο) αναφέρονταν ρητά στο σχέδιο συνταγματικής Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 2004 αλλά απαλείφθηκαν από τη

Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία την αντικατέστησε. Αυτά εξακολουθούν να αποτελούν τα σύμβολα της ΕΕ, και τα κράτη μέλη, οι τοπικές αρχές και μεμονωμένοι πολίτες μπορούν να τα χρησιμοποιούν εάν το επιθυμούν.

Όμως, οι πολίτες δεν μπορούν να αισθάνονται ότι «ανήκουν» στην Ευρωπαϊκή Ένωση εάν δεν γνωρίζουν τι κάνει η ΕΕ και δεν κατανοούν το γιατί. Τα όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια για να εξηγήσουν με σαφήνεια και σε απλή γλώσσα τα θέματα της ΕΕ.

Οι άνθρωποι έχουν επίσης ανάγκη να βλέπουν ότι η ΕΕ αλλάζει με συγκεκριμένο τρόπο την καθημερινή ζωή τους. Ως προς αυτό, η χρήση των χαρτονομισμάτων και κερμάτων του ευρώ από το 2002 είχε σημαντική επίπτωση. Περισσότερα από τα δύο τρίτα των πολιτών της ΕΕ διαχειρίζονται σήμερα τον ατομικό τους προϋπολογισμό και τις οικονομίες τους σε ευρώ. Η τιμολόγηση των αγαθών και υπηρεσιών σε ευρώ σημαίνει ότι οι καταναλωτές μπορούν να συγκρίνουν άμεσα τις τιμές από τη μια χώρα στην άλλη.

Οι συνοριακοί έλεγχοι έχουν καταργηθεί ανάμεσα στις περισσότερες χώρες της ΕΕ βάσει της συμφωνίας του Σένγκεν και το γεγονός αυτό δίνει ήδη στους ανθρώπους μια αίσθηση ότι ανήκουν σε μια ενοποιημένη γεωγραφική περιοχή.

Η αίσθηση ότι ανήκει κάποιος σε μια κοινότητα συνδέεται πρωτίστως με το αίσθημα της προσωπικής συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην ΕΕ. Κάθε ενήλικος πολίτης της ΕΕ έχει δικαίωμα να ψηφίζει στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, γεγονός που αποτελεί σημαντική βάση για τη δημοκρατική νομιμότητα της ΕΕ. Αυτή η νομιμότητα αυξάνεται όσο αυξάνονται και οι εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όσο περισσότερο λαμβάνεται υπόψη η θέση των εθνικών κοινοβουλίων στις εργασίες της ΕΕ και όσο αυξάνεται επίσης η συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών σε ΜΚΟ, σε πολιτικές κινήσεις και στη δημιουργία πολιτικών κομμάτων σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Εάν επιθυμείτε να συμβάλετε στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών θεμάτων και να επηρεάσετε τις πολιτικές της ΕΕ, υπάρχουν πολλοί τρόποι για να το πράξετε. Υπάρχουν, παραδείγματος χάριν, φόρουμ ηλεκτρονικού διαλόγου που ασχολούνται με τις υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα οποία μπορείτε να συμμετάσχετε και να προβάλετε τις απόψεις σας στα ιστολόγια των επιτρόπων ή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Μπορείτε επίσης να επικοινωνήσετε απευθείας με την Επιτροπή ή το Κοινοβούλιο, ηλεκτρονικά ή μέσω των γραφείων τους στη χώρα σας (βλ. στην εσωτερική πλευρά του οπισθόφυλλου αναλυτικά στοιχεία).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε για να υπηρετήσει τους λαούς της Ευρώπης και το μέλλον της πρέπει να διαμορφώνεται με την ενεργό συμμετοχή ανθρώπων από όλες τις κοινωνικές ομάδες. Οι ιδρυτές της ΕΕ το γνώριζαν αυτό πολύ καλά. «Δεν ενώνουμε κράτη, ενώνουμε λαούς» είχε δηλώσει ο Jean Monnet το 1952. Η ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την ΕΕ και η συμμετοχή των πολιτών στις δραστηριότητές της εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

10. Μια Ευρώπη ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

- ▶ Το άνοιγμα των εσωτερικών συνόρων ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ είναι ένα πολύ χειροπιαστό όφελος για τους απλούς ανθρώπους, που τους επιτρέπει να ταξιδεύουν ελεύθερα χωρίς να υποβάλλονται σε συνοριακούς ελέγχους.
- ▶ Ωστόσο, αυτή η ελευθερία εσωτερικής διακίνησης πρέπει να συνδυάζεται με αυξημένους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, έτσι ώστε να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά το οργανωμένο έγκλημα, η λαθρομετανάστευση και η εμπορία ανθρώπων και ναρκωτικών.
- ▶ Τα κράτη μέλη της ΕΕ συνεργάζονται στους τομείς της αστυνόμευσης και της δικαιοσύνης για μια ασφαλέστερη Ευρώπη.

Οι ευρωπαίοι πολίτες έχουν δικαίωμα να ζουν ελεύθερα οπουδήποτε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς φόβο καταδίωξης ή άσκησης βίας. Όμως, η διεθνής εγκληματικότητα και η τρομοκρατία ανησυχούν σοβαρά τους Ευρωπαίους σήμερα.

Ασφαλώς, η ελευθερία κυκλοφορίας σημαίνει ότι κάθε πολίτης πρέπει να έχει την ίδια προστασία και την ίδια πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε κάθε χώρα της ΕΕ. Έτσι, μέσα από τις διαδοχικές τροποποιήσεις των Συνθηκών, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξελίσσεται σταδιακά σε μια ενιαία «περιοχή ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης».

Το πεδίο δράσης της ΕΕ σε αυτούς τους τομείς διευρύνεται με την πάροδο των ετών, εφόσον το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τρία διαδοχικά προγράμματα-πλαίσια: το πρόγραμμα του Τάμπερε (1999-2004), το πρόγραμμα της Χάγης (2005-2009) και το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2010-2014). Ενώ τα προγράμματα του Τάμπερε και της Χάγης στόχευαν στη μεγαλύτερη ασφάλεια, το πρόγραμμα της Στοκχόλμης επικεντρώνεται περισσότερο στην προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων σε αυτούς τους τομείς έγινε αποτελεσματικότερη χάρη στη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2009. Μέχρι τότε, τα ίδια τα κράτη μέλη κατείχαν την αποκλειστική αρμοδιότητα για τη

δημιουργία και τη διαχείριση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Το Συμβούλιο επιτελούσε το βασικό έργο (με συζήτηση και συμφωνία μεταξύ των υπουργών), με αποτέλεσμα η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο να διαδραματίζουν μόνο δευτερεύοντα ρόλο. Αυτό άλλαξε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας: οι περισσότερες αποφάσεις του Συμβουλίου λαμβάνονται πλέον με ειδική πλειοψηφία και το Κοινοβούλιο έχει ίση εξουσία στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

1. Η ελεύθερη κυκλοφορία στο εσωτερικό της ΕΕ και η προστασία των εξωτερικών συνόρων της

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό της ΕΕ εγείρει ζητήματα ασφάλειας για τα κράτη μέλη, εφόσον δεν έχουν πλέον τον έλεγχο των εσωτερικών συνόρων της ΕΕ. Για να αντισταθμιστεί αυτό, απαιτούνται πρόσθετα μέτρα ασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Επιπλέον, καθώς την ελεύθερη κυκλοφορία στο εσωτερικό της ΕΕ μπορούν να την εκμεταλλεύονται και οι εγκληματίες, οι εθνικές αστυνομικές και δικαστικές αρχές πρέπει να συνεργάζονται για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος.

Καθώς ο πληθυσμός της ΕΕ γερνάζει, οι νόμιμοι μετανάστες που διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα βοηθούν να καλυφθούν οι ελλείψεις στην αγορά εργασίας.

Η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών τελωνειακών υπηρεσιών συμβάλλει στη μείωση του λαθρεμπορίου και του εγκλήματος.

© George Steinmetz/Corbis

Ένα από τα σημαντικότερα βήματα για να διευκολυνθεί η κυκλοφορία των πολιτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση έγινε το 1985, όταν οι κυβερνήσεις του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Γαλλίας, του Λουξεμβούργου και των Κάτω Χωρών υπέγραψαν συμφωνία στην παραμεθόρια κωμόπολη του Λουξεμβούργου Σένγκεν. Συμφώνησαν να καταργήσουν όλους τους ελέγχους των προσώπων, ανεξαρτήτως εθνικότητας, στα κοινά σύνορά τους, να εναρμονίσουν τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορά τους με κράτη μη μέλη της ΕΕ και να θεσπίσουν μια κοινή πολιτική για τη χορήγηση θεώρησης εισόδου (βίζας). Έτσι, δημιούργησαν έναν χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα που έγινε γνωστός ως χώρος Σένγκεν.

Οι ρυθμίσεις του Σένγκεν αποτέλεσαν στη συνέχεια αναπόσπαστο μέρος των Συνθηκών της ΕΕ και ο χώρος Σένγκεν επεκτάθηκε σταδιακά. Από το 2013 οι διατάξεις του Σένγκεν εφαρμόζονται πλήρως σε όλες τις χώρες της ΕΕ εκτός από τη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, την Κροατία, την Κύπρο, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στον χώρο Σένγκεν ανήκουν επίσης και τέσσερις χώρες που δεν είναι μέλη της ΕΕ: η Ελβετία, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία.

Η διενέργεια αυστηρότερων ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ απέκτησε προτεραιότητα με τις διευρύνσεις της ΕΕ το 2004 και το 2007. Ένας οργανισμός της ΕΕ γνωστός ως Frontex, με έδρα τη Βαρσοβία, είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση της συνεργασίας των χωρών της ΕΕ για την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων. Τα κράτη μέλη μπορούν να εφοδιάζουν τον οργανισμό αυτό με πλοία, ελικόπτερα και αεροσκάφη για τη διενέργεια κοινών περιπολιών, π.χ. στις ευαίσθητες περιοχές της Μεσογείου. Η ΕΕ εξετάζει επίσης το ενδεχόμενο να συστήσει μια ευρωπαϊκή υπηρεσία φύλαξης των συνόρων.

II. Πολιτική στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης

Η Ευρώπη είναι υπερήφανη για την ανθρωπιστική παράδοσή της να υποδέχεται αλλοδαπούς και να προσφέρει άσυλο σε πρόσφυγες που τρέπονται σε φυγή από τον κίνδυνο και την καταδίωξη. Σήμερα, ωστόσο, οι κυβερνήσεις της ΕΕ αντιμετωπίζουν το πιεστικό ζήτημα πώς να χειριστούν την αύξηση του αριθμού των μεταναστών, νόμιμων και παράνομων, σε μια περιοχή χωρίς εσωτερικά σύνορα.

Οι κυβερνήσεις της ΕΕ συμφώνησαν να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους έτσι ώστε οι αιτήσεις παροχής ασύλου να είναι δυνατό να εξετάζονται σύμφωνα με ένα σύνολο βασικών αρχών που θα αναγνωρίζονται αμοιβαία σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχουν θεσπιστεί ελάχιστα κοινά κριτήρια για την αποδοχή αιτούντων άσυλο και για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Έχει επίσης δημιουργηθεί μια Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για Θέματα Ασύλου, με έδρα τη Μάλτα, η οποία θα ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ στον τομέα αυτόν.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται συρροή παράνομων μεταναστών στις ακτές της Ευρώπης, και μία από τις ύψιστες προτεραιότητες της ΕΕ είναι η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών συνεργάζονται για να χειριστούν το ζήτημα της παράνομης μετανάστευσης και για να υιοθετήσουν κοινές ρυθμίσεις για τον επαναπατρισμό των παράνομων μεταναστών. Ταυτόχρονα, βελτιώνεται ο συντονισμός της νόμιμης μετανάστευσης βάσει κανόνων της ΕΕ για την επανένωση οικογενειών, για το καθεστώς της μακρόχρονης διαμονής και για την αποδοχή υπηκόων που δεν έχουν την ιθαγένεια της ΕΕ οι οποίοι επιθυμούν να πραγματοποιήσουν σπουδές ή έρευνα στην Ευρώπη.

III. Καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας

Απαιτείται μια συντονισμένη προσπάθεια για την καταπολέμηση των εγκληματικών συμμοριών που διαχειρίζονται δίκτυα εμπορίας ανθρώπων και εκμεταλλεύονται ευάλωτους ανθρώπους, κυρίως γυναίκες και παιδιά.

Το οργανωμένο έγκλημα γίνεται όλο και πιο περίπλοκο και συχνά χρησιμοποιεί ευρωπαϊκά ή διεθνή δίκτυα για τις δραστηριότητές του. Η τρομοκρατία έδειξε καθαρά ότι μπορεί να χτυπήσει, με μεγάλη βαρβαρότητα, σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δημιουργήθηκε το σύστημα πληροφόρησης Σένγκεν (SIS). Πρόκειται για μια σύνθετη βάση δεδομένων που παρέχει στις αστυνομικές και δικαστικές αρχές τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν πληροφορίες για άτομα για τα οποία έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης ή αίτηση έκδοσης και για κλεμμένα περιουσιακά στοιχεία, όπως αυτοκίνητα ή έργα τέχνης. Μια βάση δεδομένων νέας γενιάς, γνωστή ως SIS II, θα έχει μεγαλύτερη δυναμικότητα και θα επιτρέπει την αποθήκευση νέων τύπων δεδομένων.

Μία από τις αποτελεσματικότερες μεθόδους σύλληψης εγκληματιών είναι η παρακολούθηση της διακίνησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Για τον λόγο αυτό, και για να αποτραπεί η χρηματοδότηση εγκληματικών και τρομοκρατικών οργανώσεων, η ΕΕ έχει θεσπίσει νομοθεσία που απαγορεύει τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Το σημαντικότερο βήμα που έγινε τα τελευταία χρόνια στον τομέα της συνεργασίας μεταξύ των διωκτικών αρχών ήταν η δημιουργία της Ευρωπόλ, ενός οργανισμού της ΕΕ που εδρεύει στη Χάγη και αποτελείται από αστυνομικούς και τελωνειακούς υπαλλήλους. Ασχολείται με ένα μεγάλο φάσμα εγκληματικών δραστηριοτήτων: διακίνηση ναρκωτικών, εμπόριο κλεμμένων αυτοκινήτων, εμπόριο ανθρώπων και δίκτυα παράνομης μετανάστευσης, σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών, παιδική πορνογραφία, πλαστογραφία, λαθρεμπόριο ραδιενεργών και πυρηνικών υλικών, τρομοκρατία, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και παραχάραξη του ευρώ.

IV. Προς έναν «ευρωπαϊκό δικαστικό χώρο»

Σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνυπάρχουν πολλά διαφορετικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης, το καθένα εντός εθνικών συνόρων. Όμως, το διεθνές έγκλημα και η τρομοκρατία δεν δίνουν σημασία στα εθνικά σύνορα. Γι' αυτό τον λόγο, η ΕΕ έχει ανάγκη από ένα κοινό πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της εμπορίας ναρκωτικών και της παραχάραξης, έτσι ώστε να εγγυάται στους πολίτες της προστασία υψηλού επιπέδου και να βελτιώσει τη διεθνή συνεργασία σε αυτό τον τομέα. Η ΕΕ έχει επίσης ανάγκη από μία κοινή εγκληματολογική πολιτική για να εξασφαλίσει ότι η ύπαρξη διαφορετικών ορισμών για ορισμένες εγκληματικές πράξεις δεν εμποδίζει τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των διαφόρων χωρών.

Το σημαντικότερο παράδειγμα πρακτικής συνεργασίας σε αυτόν τον τομέα είναι η Eurojust, μια κεντρική συντονιστική υπηρεσία που δημιουργήθηκε στη Χάγη το 2003. Στόχος της είναι να παρέχει βοήθεια στις εθνικές ανακριτικές και διωκτικές αρχές για να συνεργάζονται στο πλαίσιο εγκληματολογικών ερευνών στις οποίες συμμετέχουν περισσότερες από μία χώρες της ΕΕ. Με βάση τη Eurojust, μπορεί να συσταθεί μια ευρωπαϊκή εισαγγελία, εάν αυτό αποφασιστεί από το Συμβούλιο (ή από μια ομάδα τουλάχιστον εννέα κρατών μελών). Αποστολή της εισαγγελίας θα ήταν η διερεύνηση και η δίωξη εγκλημάτων κατά των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ.

Ένα άλλο μέσο πρακτικής διασυνοριακής συνεργασίας είναι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης που έχει τεθεί σε εφαρμογή από τον Ιανουάριο του 2004. Το εν λόγω μέσο αντικαθιστά τις χρονοβόρες διαδικασίες έκδοσης.

Στον τομέα του αστικού δικαίου, η ΕΕ έχει θεσπίσει νομοθεσία που διευκολύνει την εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων σε διασυνοριακές υποθέσεις όπως τα διαζύγια, οι χωρισμοί, η επιμέλεια των παιδιών και οι υποχρεώσεις διατροφής. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι οι δικαστικές αποφάσεις που εκδίδονται σε μια χώρα εφαρμόζονται και στις άλλες. Η ΕΕ έχει θεσπίσει κοινές διαδικασίες για την απλούστευση και επιτάχυνση του διακανονισμού διασυνοριακών υποθέσεων για μικρές και μη αμφισβητούμενες αστικές διαφορές, όπως η είσπραξη οφειλών και η πτώχευση.

11. Η ΕΕ στη διεθνή σκηνή

- ▶ Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στη διεθνή σκηνή όταν εκφράζεται με μια φωνή για διεθνή θέματα, όπως οι εμπορικές διαπραγματεύσεις. Για να επιτευχθεί αυτό, και για να αναβαθμιστεί η διεθνής εικόνα της ΕΕ, το 2009 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απέκτησε έναν μόνιμο πρόεδρο και διορίστηκε η πρώτη Ύπατη Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.
- ▶ Στον τομέα της άμυνας, κάθε κράτος μέλος διατηρεί την κυριαρχία του, είτε είναι μέλος του NATO είτε ουδέτερο. Ωστόσο, τα κράτη μέλη της ΕΕ αναπτύσσουν στρατιωτική συνεργασία για ειρηνευτικές αποστολές.
- ▶ Η ΕΕ είναι ένας μεγάλος συντελεστής στο διεθνές εμπόριο και καταβάλλει προσπάθειες στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) για να διασφαλιστεί ένα σύστημα ανοικτών αγορών και συναλλαγών που βασίζονται σε κανόνες.
- ▶ Για ιστορικούς και γεωγραφικούς λόγους, η ΕΕ δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην Αφρική (με πολιτικές αναπτυξιακής βοήθειας, εμπορικών προτιμήσεων, επισιτιστικής βοήθειας και προάσπισης του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων).

Σε οικονομικό, εμπορικό και νομισματικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πλέον σημαντική παγκόσμια δύναμη. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η ΕΕ έχει γίνει οικονομικός γίγαντας, αλλά παραμένει πολιτικός νάνος. Αυτό είναι υπερβολή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί σημαντική επιρροή στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) και οι ειδικευμένοι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), καθώς και στις παγκόσμιες συνόδους κορυφής για το περιβάλλον και την ανάπτυξη.

Ωστόσο, είναι αλήθεια πως η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν ακόμα να διανύσουν μεγάλη πορεία, τόσο σε διπλωματικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο, για να μπορέσουν να εκφραστούν με μία φωνή για τα μεγάλα παγκόσμια ζητήματα. Επιπλέον, τα στρατιωτικά αμυντικά συστήματα (που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της εθνικής κυριαρχίας) παραμένουν στην αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων, οι δεσμοί των οποίων έχουν σφυρηλατηθεί στο πλαίσιο συμμαχιών όπως το NATO.

1. Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας

Α) Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και η ευρωπαϊκή πολιτική ασφαλείας και άμυνας (ΕΠΑΑ) ορίζουν τα βασικά καθήκοντα της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ. Οι πολιτικές αυτές θεσπίστηκαν με τις Συνθήκες του Μάαστριχτ (1992), του Άμστερνταμ (1997) και της Νίκαιας (2001). Αποτέλεσαν τον «δεύτερο πυλώνα» της ΕΕ, έναν τομέα πολιτικής στο πλαίσιο του οποίου η δράση αποφασίζεται με διακυβερνητική συμφωνία και στον οποίο η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο διαδραματίζουν μόνο δευτερεύοντα ρόλο. Οι αποφάσεις σε αυτό τον τομέα λαμβάνονται με ομοφωνία, με δυνατότητα αποχής μεμονωμένων κρατών. Μολονότι η Συνθήκη της Λισαβόνας κατήργησε τους «πυλώνες» στη δομή της ΕΕ, δεν άλλαξε τον τρόπο λήψης αποφάσεων στους τομείς της ασφαλείας και της άμυνας. Μετέβαλε, ωστόσο, την ονομασία της πολιτικής αυτής από ΕΠΑΑ σε ΚΠΑΑ: κοινή πολιτική ασφαλείας και άμυνας. Αναβάθμισε επίσης τη σημασία της ΚΕΠΠΑ με τη θέσπιση του αξιώματος του Ύπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Αποστολή του είναι να εκπροσωπεί τη συλλογική θέση της ΕΕ και να ενεργεί εξ ονόματος της ΕΕ στους διεθνείς οργανισμούς και τις διεθνείς

Η ΕΕ πραγματοποιεί πολιτικές ή στρατιωτικές ειρηνευτικές επιχειρήσεις, όπως αυτή η δύναμη καταπολέμησης της πειρατείας στα ανοιχτά των ακτών της Σομαλίας.

διασκέψεις. Επικουρείται από χιλιάδες υπαλλήλους της ΕΕ και των εθνικών κυβερνήσεων που αποτελούν την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, στην ουσία τη διπλωματική υπηρεσία της ΕΕ.

Στόχος της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ είναι, κατά κύριο λόγο, να διασφαλίζει την ασφάλεια, τη σταθερότητα, τη δημοκρατία και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όχι μόνο στις περιοχές που συνορεύουν άμεσα με αυτήν (π.χ. τα Βαλκάνια), αλλά και σε άλλες θερμές περιοχές του πλανήτη, όπως η Αφρική, η Μέση Ανατολή και η περιοχή του Καυκάσου. Το βασικό εργαλείο της είναι η «ήπια δύναμη», που καλύπτει πρωτοβουλίες όπως οι αποστολές παρατηρητών σε εκλογικές διαδικασίες και η χορήγηση ανθρωπιστικής ή αναπτυξιακής βοήθειας. Το 2012 η ΕΕ χορήγησε ανθρωπιστική βοήθεια αξίας άνω του 1,3 δισ. ευρώ. Η ΕΕ χορηγεί το 60 % της παγκόσμιας αναπτυξιακής βοήθειας και συνδράμει τις φτωχότερες χώρες του κόσμου ώστε να καταπολεμήσουν τη φτώχεια, να θρέψουν τους πληθυσμούς τους, να αποφύγουν τις φυσικές καταστροφές, να αποκτήσουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και να καταπολεμήσουν τις ασθένειες. Ταυτόχρονα, η ΕΕ ενθαρρύνει ενεργά αυτές τις χώρες να σέβονται το κράτος δικαίου και να ανοίξουν τις αγορές τους στο διεθνές εμπόριο. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μεριμνούν για την υπεύθυνη χορήγηση της βοήθειας και τη χρηστή διαχείριση και χρησιμοποίησή της.

Είναι σε θέση και έχει τη βούληση η ΕΕ να κάνει ένα βήμα πέρα από αυτή τη διπλωματία της ήπιας δύναμης. Αυτή είναι η βασική πρόκληση για τα επόμενα χρόνια. Πάρα πολύ συχνά οι κοινές δηλώσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και οι κοινές θέσεις για μεγάλα διεθνή ζητήματα (ειρηνευτική διαδικασία για τη Μέση Ανατολή, Ιράκ, τρομοκρατία, σχέσεις με τη Ρωσία, Ιράν, Κούβα κ.λπ.) δεν εκφράζουν τίποτε περισσότερο από τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή. Στο μεταξύ, τα μεγάλα κράτη μέλη εξακολουθούν να ασκούν τη δική τους πολιτική. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείται ως συντελεστής παγκόσμιας εμβέλειας όταν εκφράζεται με μία φωνή. Για να αποκτήσει η ΕΕ μεγαλύτερη αξιοπιστία και επιρροή, πρέπει να συνδυάσει την οικονομική και εμπορική της ισχύ με τη σταθερή εφαρμογή της κοινής εξωτερικής πολιτικής της και πολιτικής ασφάλειας.

Β) ΧΕΙΡΟΠΙΑΣΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΚΠΑΑ)

Από το 2003 η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε τη δυνατότητα να διεξάγει επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων, καθώς ορισμένα κράτη μέλη θέτουν εθελοντικά ορισμένες δυνάμεις τους στη διάθεση της ΕΕ για τη διεξαγωγή αυτών των επιχειρήσεων.

Την ευθύνη για τη διεξαγωγή αυτών των επιχειρήσεων έχει ένα σύνολο πολιτικοστρατιωτικών οργάνων: η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ), η Στρατιωτική Επιτροπή της ΕΕ (EUMC), η Επιτροπή Πολιτικών Ζητημάτων και Διαχείρισης Κρίσεων (Civcom) και το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMS). Τα όργανα αυτά είναι υπόλογα στο Συμβούλιο και εδρεύουν στις Βρυξέλλες.

Αυτό το σύνολο μέσων δίνει πραγματική υπόσταση στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Επιτρέπει στην ΕΕ να υλοποιεί τα καθήκοντα που έχει αναθέσει στον εαυτό της, ανθρωπιστικές αποστολές, αποστολές διασφάλισης ή διατήρησης της ειρήνης. Το έργο των αποστολών αυτών δεν πρέπει να συμπίπτει με το έργο του ΝΑΤΟ· αυτό διασφαλίζεται με τις ρυθμίσεις «Berlin plus», που συμφωνήθηκαν μεταξύ του ΝΑΤΟ και της ΕΕ. Παρέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρόσβαση στην υλικοτεχνική υποδομή του ΝΑΤΟ (για ανίχνευση, επικοινωνία, διοίκηση και μεταφορές).

Από το 2003 η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πραγματοποιήσει 30 στρατιωτικές επιχειρήσεις και πολιτικές αποστολές. Οι πρώτες από αυτές πραγματοποιήθηκαν στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, όπου στρατεύματα της ΕΕ αντικατέστησαν τις δυνάμεις του ΝΑΤΟ. Οι αποστολές και οι επιχειρήσεις αυτές, υπό την ευρωπαϊκή σημαία, αναπτύσσονται ή έχουν αναπτυχθεί σε τρεις ηπείρους. Περιλαμβάνουν την αποστολή EUFOR στο Τσαντ και την Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, την επιχείρηση «Αταλάντη» της Eupavfor για τη καταπολέμηση της πειρατείας των Σομαλών στον Κόλπο του Άντεν, την αποστολή EULEX για την εδραίωση του κράτους δικαίου στο Κοσσυφοπέδιο και την αποστολή EUPOL στο Αφγανιστάν για την εκπαίδευση της αφγανικής αστυνομίας.

Καθώς η στρατιωτική τεχνολογία γίνεται όλο και πιο σύγχρονη και ακριβότερη, οι κυβερνήσεις της ΕΕ αντιλαμβάνονται την αυξανόμενη ανάγκη να συνεργαστούν στον τομέα της κατασκευής όπλων, ιδίως στις σημερινές συνθήκες που πασχίζουν να μειώσουν τις δημόσιες δαπάνες για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επιπλέον, εάν οι ένοπλες δυνάμεις τους πρόκειται να διεξάγουν κοινές αποστολές εκτός Ευρώπης, τα συστήματά τους πρέπει να είναι διαλειτουργικά και ο εξοπλισμός τους επαρκώς τυποποιημένος. Για τον λόγο αυτό, στη σύνοδό του στη Θεσσαλονίκη τον Ιούνιο του 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ) για να συμβάλει στην ανάπτυξη της στρατιωτικής ικανότητας της ΕΕ. Ο οργανισμός συστάθηκε επίσημα το 2004.

II. Μια εμπορική πολιτική ανοιχτή στον κόσμο

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως μεγάλη εμπορική δύναμη, ασκεί σημαντική διεθνή επιρροή. Η ΕΕ στηρίζει το σύστημα που βασίζεται σε κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), ο οποίος έχει 159 χώρες μέλη. Το σύστημα αυτό παρέχει ως έναν βαθμό ασφάλεια δικαίου και διαφάνεια κατά τη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου. Ο ΠΟΕ καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα μέλη του μπορούν να προστατεύονται από αθέμιτες πρακτικές, όπως το ντάμπινγκ (πώληση σε τιμές κάτω του κόστους), μέσω των οποίων οι εξαγωγείς ανταγωνίζονται τους αντιπάλους τους. Παρέχει επίσης μια διαδικασία διευθέτησης διαφορών που ανακύπτουν ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους εμπορικούς εταίρους.

Η ΕΕ προωθεί το άνοιγμα των αγορών και την ανάπτυξη του εμπορίου στο εσωτερικό του πολυμερούς πλαισίου του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

© Andy Aitchison/In Pictures/Corbis

Από το 2001, μέσω των εμπορικών διαπραγματεύσεων του «Γύρου της Ντόχα», η ΕΕ προσπαθεί να επιβάλει την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου. Πρόκειται για δύσκολες διαπραγματεύσεις, αλλά η ΕΕ εξακολουθεί να είναι πεπεισμένη ότι, στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, μια συρρίκνωση του παγκόσμιου εμπορίου θα είχε ως αποτέλεσμα η οικονομική κάμψη να μετατραπεί σε βαθιά ύφεση.

Η εμπορική πολιτική της ΕΕ συνδέεται στενά με την αναπτυξιακή της πολιτική. Σύμφωνα με το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ), η ΕΕ έχει παραχωρήσει προνομιακή πρόσβαση στην αγορά της ατελώς ή με μειωμένο συντελεστή στις περισσότερες εισαγωγές από τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις χώρες με μεταβατική οικονομία. Μάλιστα, για τις 49 φτωχότερες χώρες του κόσμου, το σύστημα αυτό είναι ακόμη πιο ευνοϊκό, διότι όλα τα προϊόντα που εξάγουν, με μοναδική εξαίρεση τα όπλα, εισάγονται στην αγορά της ΕΕ αδασμολόγητα.

Ωστόσο, η ΕΕ δεν έχει συνάψει ξεχωριστές εμπορικές συμφωνίες με τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους της από τις ανεπτυγμένες χώρες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιαπωνία. Οι εμπορικές σχέσεις με τις χώρες αυτές διέπονται από τους μηχανισμούς του ΠΟΕ· ωστόσο, διεξάγονται διαπραγματεύσεις για τη σύναψη διμερών συμφωνιών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αυξάνει τις εμπορικές συναλλαγές της με τις αναδυόμενες δυνάμεις σε άλλα μέρη του κόσμου, από την Κίνα και την Ινδία μέχρι την Κεντρική και τη Νότια Αμερική. Οι εμπορικές συμφωνίες με αυτές τις χώρες περιλαμβάνουν επίσης τεχνική και πολιτιστική συνεργασία. Η Κίνα αποτελεί πλέον τον δεύτερο σε μέγεθος εμπορικό εταίρο της ΕΕ (μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες) και τον μεγαλύτερο προμηθευτή των εισαγωγών της (το 2012, πάνω από το 17 % των εισαγωγών προϊόντων στην ΕΕ προέρχονταν από την Κίνα). Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί και τον κυριότερο εμπορικό εταίρο της Ρωσίας και τη μεγαλύτερη πηγή των εξωτερικών της επενδύσεων. Εκτός από τις εμπορικές συναλλαγές, τα βασικά θέματα των σχέσεων ΕΕ-Ρωσίας συνδέονται με διασυνοριακά ζητήματα, όπως η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, ιδίως σε φυσικό αέριο.

III. Αφρική

Οι σχέσεις μεταξύ της Ευρώπης και της νοτίως της Σαχάρας Αφρικής ανάγονται στο μακρινό παρελθόν. Με βάση τη Συνθήκη της Ρώμης, οι τότε αποικίες και τα υπερπόντια εδάφη των κρατών μελών απέκτησαν σχέσεις σύνδεσης με την Κοινότητα. Η διαδικασία της αποαποικιοποίησης που άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του 1960 μετέτρεψε αυτή τη σχέση σε ένα διαφορετικό είδος σύνδεσης μεταξύ κυρίαρχων κρατών.

Η συμφωνία της Κοτονού, που υπογράφηκε το 2000 στην Κοτονού του Μπενίν, σηματοδότησε ένα νέο στάδιο για την αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ. Αυτή η συμφωνία ανάμεσα στη Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ) είναι η πλέον φιλόδοξη και μακρόπνηνη εμπορική και αναπτυξιακή συμφωνία που έχει συναφθεί ποτέ μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Ήταν η συνέχεια της σύμβασης της Λομέ, που υπογράφηκε το 1975 στη Λομέ, πρωτεύουσα του Τόγκο, και η οποία στη συνέχεια ανανεωνόταν σε τακτικά διαστήματα.

Η συμφωνία αυτή καλύπτει πολύ περισσότερους τομείς από τις προηγούμενες, εφόσον μεταστράφηκε από τις εμπορικές σχέσεις που βασίζονταν στην πρόσβαση στην αγορά σε ευρύτερες εμπορικές σχέσεις. Εισάγει επίσης νέες διαδικασίες αντιμετώπισης των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει ειδικές εμπορικές παραχωρήσεις στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, 39 από τις οποίες έχουν υπογράψει τη συμφωνία της Κοτονού. Από το 2005 οι χώρες αυτές μπορούν να εξάγουν ουσιαστικά αδασμολόγητα κάθε είδους προϊόντα προς την ΕΕ.

12. Ποιο είναι το μέλλον της Ευρώπης;

- ▶ «Η Ευρώπη δεν θα δημιουργηθεί ως διά μαγείας ούτε με βάση ένα γενικό σχέδιο. Θα οικοδομείται με συγκεκριμένα επιτεύγματα που πρώτα θα δημιουργήσουν μια πραγματική αλληλεγγύη».
- ▶ Αυτή η δήλωση του 1950 εξακολουθεί και σήμερα να είναι σωστή. Ποιες είναι όμως οι μεγάλες προκλήσεις για την Ευρώπη τα επόμενα χρόνια;

«Η Ευρώπη δεν θα δημιουργηθεί ως διά μαγείας ούτε με βάση ένα γενικό σχέδιο. Θα οικοδομείται με συγκεκριμένα επιτεύγματα που πρώτα θα δημιουργήσουν μια πραγματική αλληλεγγύη». Αυτό δήλωσε ο Robert Schuman στην περίφημη διακήρυξή του της 9ης Μαΐου 1950, που έθεσε σε εφαρμογή το σχέδιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Μετά από 60 χρόνια, τα λόγια του είναι επίκαιρα όσο ποτέ. Η αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και των εθνών της Ευρώπης πρέπει να προσαρμόζεται συνεχώς για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων που θέτει ο μεταβαλλόμενος κόσμος. Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν ένα μεγάλο επίτευγμα, αλλά δεν ήταν αρκετό. Για να λειτουργήσει η αγορά αποτελεσματικά, έπρεπε να επινοηθεί το ευρώ, το οποίο εμφανίστηκε το 1999. Για τη διαχείριση του ευρώ και για να διασφαλιστεί η σταθερότητα των τιμών, ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα: όμως, η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009 και η κρίση χρέους το 2010 έδειξαν ότι το ευρώ είναι ευάλωτο στις επιθέσεις διεθνών κερδοσκόπων. Αυτό που χρειάζεται, εκτός από την ΕΚΤ, είναι ο συντονισμός των εθνικών οικονομικών πολιτικών, ένας πολύ στενότερος συντονισμός από αυτόν που ασκείται σήμερα από την Ευρωζώνη. Θα θέσει, λοιπόν, η ΕΕ σύντομα σε εφαρμογή σχέδια για μια πραγματικά κοινή οικονομική διακυβέρνηση;

Ο Jean Monnet, ο μεγάλος αρχιτέκτονας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, έκλεινε τα απομνημονεύματά του το 1976 με την ακόλουθη διαπίστωση: «Τα κυρίαρχα έθνη του παρελθόντος δεν μπορούν πλέον να επιλύουν τα προβλήματα του παρόντος: δεν μπορούν να διασφαλίσουν τη δική τους πρόοδο ούτε να ελέγξουν το μέλλον τους. Και η ίδια η Κοινότητα είναι μόνο ένα στάδιο στην πορεία προς τον οργανωμένο κόσμο του αύριο». Δεδομένης της σημερινής παγκόσμιας οικονομίας, πρέπει να θεωρήσουμε ήδη ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει πλέον πολιτική σημασία; Ή μήπως πρέπει μάλλον να αναρωτηθούμε πώς θα απελευθερώσουμε το πλήρες δυναμικό μισού δισεκατομμυρίου και πλέον Ευρωπαίων που έχουν τις ίδιες αξίες και συμφέροντα;

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να έχει σύντομα περισσότερα από 30 κράτη μέλη, με πολύ διαφορετικές ιστορίες, γλώσσες και πολιτισμούς. Μπορεί μια τόσο πολύμορφη οικογένεια εθνών να αποτελέσει μια κοινή πολιτική «δημόσια σφαίρα»; Μπορούν οι πολίτες της να αναπτύξουν μια κοινή αντίληψη ότι «είναι Ευρωπαίοι» ενώ θα παραμένουν βαθιά προσηλωμένοι στη χώρα τους, την περιοχή και την τοπική κοινότητά τους; Ίσως να μπορούν, εάν τα σημερινά κράτη μέλη ακολουθήσουν το παράδειγμα της πρώτης Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της ΕΚΑΧ, η οποία γεννήθηκε από τα συντρίμια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Η ηθική νομιμοποίησή της βασιζόταν στη συμφιλίωση και την εδραίωση της ειρήνης ανάμεσα σε πρώην εχθρούς. Υιοθέτησε την αρχή ότι όλα τα κράτη μέλη, μεγάλα ή μικρά, είχαν ίσα δικαιώματα και σέβονταν τις μειονότητες.

Θα είναι δυνατό να συνεχιστεί η προσπάθεια ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης με τον ισχυρισμό ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και οι λαοί τους επιθυμούν το ίδιο πράγμα; Ή θα κάνουν οι ηγέτες της ΕΕ εκτενέστερη χρήση των διατάξεων για την «ενισχυμένη συνεργασία», σύμφωνα με τις οποίες περιστασιακά ομάδες κρατών μελών θα βαδίσουν μπροστά χωρίς τους υπόλοιπους προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση; Εάν ρυθμίσεις αυτού του τύπου αποτελέσουν συνήθη πρακτική, θα οδηγηθούμε σε μια Ευρώπη κατ' επιλογή ή «μεταβλητής γεωμετρίας», όπου το κάθε κράτος μέλος θα μπορεί να διαλέγει αν θα εφαρμόσει μια συγκεκριμένη πολιτική ή αν θα συμμετέχει σε ένα συγκεκριμένο θεσμικό όργανο. Η λύση αυτή μπορεί να φαίνεται ελκυστικά απλή, θα σηματοδοτούσε ωστόσο την αρχή του τέλους για την ΕΕ, η οποία εργάζεται για τα κοινά συμφέροντα των κρατών μελών της, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, και έχει ως βάση την έννοια της αλληλεγγύης, που σημαίνει επιμερισμό των εξόδων, αλλά και των πλεονεκτημάτων. Σημαίνει ότι υπάρχουν κοινοί κανόνες και κοινές πολιτικές. Οι εξαιρέσεις, οι παρεκκλίσεις και οι δυνατότητες μη συμμετοχής πρέπει να είναι εξαιρετικά περιορισμένες και μικρής διάρκειας. Μπορεί, ορισμένες φορές, να είναι απαραίτητες οι μεταβατικές ρυθμίσεις και οι περίοδοι σταδιακής ένταξης. Αν όμως όλα τα κράτη μέλη δεν παραμείνουν προσηλωμένα στους ίδιους κανόνες και δεν εργαστούν για να επιτύχουν τους ίδιους στόχους, η αλληλεγγύη θα πάψει να υπάρχει και τα πλεονεκτήματα μιας ισχυρής και ενωμένης Ευρώπης θα εξαλειφθούν.

© Andy Atchison/In Pictures/Corbis

Οι Ευρωπαίοι πρέπει να συνεργαστούν σήμερα για το μέλλον τους αύριο.

Ταυτόχρονα, η οικονομική κρίση έχει δείξει ότι οι χώρες της ζώνης του ευρώ βρίσκονται σε μια ιδιαίτερη κατάσταση αλληλεξάρτησης, η οποία τις έχει οδηγήσει να λειτουργούν ως ένας πυρήνας χωρών εντός της ΕΕ.

Η παγκοσμιοποίηση υποχρεώνει την Ευρώπη να ανταγωνίζεται όχι μόνο τους παραδοσιακούς αντιπάλους της (την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ), αλλά και τις ταχέως αναπτυσσόμενες οικονομικές δυνάμεις όπως η Βραζιλία, η Κίνα και η Ινδία. Μπορεί να συνεχίσει να περιορίζει την πρόσβαση στην ενιαία αγορά της για να προστατεύσει τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπά της; Ακόμη και αν το έπραττε, δεν θα υπήρχε τρόπος διαφυγής από τη σκληρή πραγματικότητα του διεθνούς ανταγωνισμού. Η Ευρώπη δεν έχει άλλη επιλογή από το να γίνει ένας πραγματικός συντελεστής διεθνούς εμβέλειας, με ενιαία δράση στην παγκόσμια σκηνή και την αποτελεσματική προάσπιση των συμφερόντων της μιλώντας με μία φωνή. Η πρόοδος προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη μετάβαση προς την πολιτική ένωση. Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο πρόεδρος της Επιτροπής και ο Υπάτος Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας πρέπει να αποτελέσουν από κοινού την ισχυρή και αταλάντευτη ηγεσία της ΕΕ.

Ταυτόχρονα, η ΕΕ πρέπει να είναι πιο κοντά στους πολίτες της. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που με κάθε νέα Συνθήκη αποκτά και μεγαλύτερη εξουσία, εκλέγεται άμεσα με καθολική ψηφοφορία κάθε πέντε χρόνια. Όμως το ποσοστό του πληθυσμού που ψηφίζει σε αυτές τις εκλογές διαφέρει από χώρα σε χώρα και ο αριθμός αυτών που ψηφίζουν είναι συχνά μικρός. Η πρόκληση για τα όργανα της ΕΕ και τις εθνικές κυβερνήσεις είναι να βρουν καλύτερο τρόπο ενημέρωσης και επικοινωνίας με τους πολίτες (μέσω της εκπαίδευσης, των δικτύων ΜΚΟ κ.λπ.) και να προωθήσουν τη δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας εντός της οποίας οι πολίτες της ΕΕ θα μπορούν να διαμορφώνουν τα πολιτικά δρώμενα.

Τέλος, η Ευρώπη πρέπει να ρίξει όλο το βάρος της στις διεθνείς υποθέσεις. Ένα από τα ισχυρά πλεονεκτήματα της ΕΕ είναι η ικανότητά της να διαδίδει τις ευρωπαϊκές αξίες πέρα από τα σύνορά της. Αξίες όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η προάσπιση του κράτους δικαίου, η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρηση των κοινωνικών προτύπων στην κοινωνική οικονομία της αγοράς. Με τις ατέλειές της, η ΕΕ δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι αποτελεί φωτεινό πρότυπο για την υπόλοιπη ανθρωπότητα. Όσο όμως η Ευρώπη σημειώνει επιτυχίες, άλλες περιοχές θα την έχουν ως πρότυπο. Τι θα μπορούσε να μετρήσει ως επιτυχία για την ΕΕ τα επόμενα χρόνια; Η αποκατάσταση της ισορροπίας των δημόσιων οικονομικών της. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων της γήρανσης του πληθυσμού της με τρόπο που δεν θα επιβαρύνει άδικα την επόμενη γενιά. Η εξεύρεση ηθικών απαντήσεων στις τεράστιες προκλήσεις που θέτει η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος, ιδίως η βιοτεχνολογία. Η διασφάλιση της ασφάλειας για τους πολίτες της χωρίς να υπονομεύεται η ελευθερία τους. Εάν μπορέσει να τα επιτύχει αυτά, η Ευρώπη θα εξακολουθήσει να έχει τον σεβασμό και να αποτελεί πηγή έμπνευσης για τον υπόλοιπο κόσμο.

Ημερομηνίες-ορόσημα στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

- 1950** **9 Μαΐου**
Ο Robert Schuman, ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών, εκφωνεί έναν βαρυσήμαντο λόγο με προτάσεις που βασίζονται στις ιδέες του Jean Monnet. Προτείνει να τεθούν οι πηγές άνθρακα και χάλυβα της Γαλλίας και της Γερμανίας υπό κοινό έλεγχο στο πλαίσιο ενός νέου οργανισμού στον οποίο θα μπορούν να συμμετάσχουν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Επειδή η ημερομηνία αυτή θεωρείται η ημερομηνία γέννησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η 9η Μαΐου γιορτάζεται πλέον κάθε χρόνο ως η Ημέρα της Ευρώπης.
- 1951** **18 Απριλίου**
Στο Παρίσι έξι χώρες —Βέλγιο, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες— υπογράφουν τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Τίθεται σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952 για διάστημα 50 ετών.
- 1955** **1-2 Ιουνίου**
Σε συνεδριάσή τους στη Μεσσίνα οι υπουργοί Εξωτερικών των έξι κρατών αποφασίζουν την επέκταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας.
- 1957** **25 Μαρτίου**
Στη Ρώμη οι έξι χώρες υπογράφουν τις Συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ). Οι Συνθήκες αυτές τίθενται σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1958.
- 1960** **4 Ιανουαρίου**
Με προτροπή του Ηνωμένου Βασιλείου, με τη σύμβαση της Στοκχόλμης ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), στην οποία συμμετέχουν και ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΟΚ.
- 1963** **20 Ιουλίου**
Στην πόλη Γιαουντέ υπογράφεται συμφωνία σύνδεσης ανάμεσα στην ΕΟΚ και 18 κράτη της Αφρικής.
- 1965** **8 Απριλίου**
Υπογράφεται Συνθήκη για τη συγχώνευση των εκτελεστικών οργάνων των τριών Κοινοτήτων (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ και Ευρατόμ) και τη δημιουργία ενός ενιαίου Συμβουλίου και μίας Επιτροπής. Η Συνθήκη αυτή τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1967.
- 1966** **29 Ιανουαρίου**
Ο «συμβιβασμός του Λουξεμβούργου»: Μετά από μια πολιτική κρίση, η Γαλλία συμφωνεί να επανέλθει στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου υπό τον όρο ότι θα διατηρείται η αρχή της ομοφωνίας όταν θα διακυβεύονται «εθνικά θέματα ζωτικής σημασίας».
- 1968** **1 Ιουλίου**
Καταργούνται πλήρως οι δασμοί για τα βιομηχανικά προϊόντα μεταξύ των κρατών μελών, 18 μήνες νωρίτερα από το αναμενόμενο, και θεσπίζεται κοινό εξωτερικό δασμολόγιο.
- 1969** **1-2 Δεκεμβρίου**
Στη σύνοδο κορυφής της Χάγης, οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΟΚ αποφασίζουν να προωθήσουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.
- 1970** **22 Απριλίου**
Στο Λουξεμβούργο υπογράφεται μια Συνθήκη η οποία επιτρέπει στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες να χρηματοδοτούνται από «ίδιους πόρους» και δίνει περισσότερες ελεγκτικές εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

- 1973** **1 Ιανουαρίου**
Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προσχωρούν στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, αυξάνοντας τα μέλη τους σε εννέα. Η Νορβηγία παραμένει εκτός μετά από δημοψήφισμα στο οποίο η πλειοψηφία των πολιτών ψήφισε κατά της ένταξης.
- 1974** **9-10 Δεκεμβρίου**
Στη σύνοδο κορυφής στο Παρίσι, οι πολιτικοί ηγέτες των εννέα κρατών μελών αποφασίζουν να συνεδριάζουν τρεις φορές τον χρόνο υπό τη μορφή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ανάβουν επίσης το πράσινο φως για τη διενέργεια άμεσων εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και συμφωνούν να ιδρύσουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- 1975** **28 Φεβρουαρίου**
Υπογράφεται στην πόλη Λομέ σύμβαση (Λομέ Ι) ανάμεσα στην ΕΟΚ και 46 κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ).
- 22 Ιουλίου**
Υπογράφεται Συνθήκη η οποία παραχωρεί περισσότερες εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επί του προϋπολογισμού και με την οποία ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουνίου 1977.
- 1979** **7-10 Ιουνίου**
Διεξάγονται οι πρώτες άμεσες εκλογές για την ανάδειξη των 410 μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- 1981** **1 Ιανουαρίου**
Η Ελλάδα γίνεται το δέκατο μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- 1984** **14 και 17 Ιουνίου**
Διεξάγονται οι δεύτερες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- 1985** **7 Ιανουαρίου**
Ο Jacques Delors αναλαμβάνει πρόεδρος της Επιτροπής (1985-1995).
- 14 Ιουνίου**
Υπογράφεται η συμφωνία του Σένγκεν με σκοπό την κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα των χωρών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- 1986** **1 Ιανουαρίου**
Η Ισπανία και η Πορτογαλία προσχωρούν στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, αυξάνοντας τα μέλη τους σε 12.
- 17 και 28 Φεβρουαρίου**
Υπογράφεται η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στο Λουξεμβούργο και τη Χάγη. Τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987.
- 1989** **15 και 18 Ιουνίου**
Διενεργούνται οι τρίτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- 9 Νοεμβρίου**
Πτώση του Τείχους του Βερολίνου.
- 1990** **3 Οκτωβρίου**
Επανένωση της Γερμανίας.

- 1991** **9-10 Δεκεμβρίου**
Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ εγκρίνει τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και θέτει τις βάσεις για μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, τη στενότερη συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων και τη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης που θα περιλαμβάνει ένα ενιαίο νόμισμα.
- 1992** **7 Φεβρουαρίου**
Υπογράφεται στο Μάαστριχτ η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τίθεται σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993.
- 1993** **1 Ιανουαρίου**
Δημιουργία της ενιαίας αγοράς.
- 1994** **9 και 12 Ιουνίου**
Διεξάγονται οι τέταρτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- 1995** **1 Ιανουαρίου**
Η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία προσχωρούν στην ΕΕ, και έτσι τα μέλη της Ένωσης αυξάνονται σε 15. Η Νορβηγία παραμένει εκτός ύστερα και από νέο δημοψήφισμα.
- 23 Ιανουαρίου**
Αναλαμβάνει καθήκοντα η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή με πρόεδρο τον Jacques Santer (1995-1999).
- 27-28 Νοεμβρίου**
Η Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη της Βαρκελώνης θεσπίζει εταιρική σχέση ανάμεσα στην ΕΕ και τις χώρες της νότιας ακτής της Μεσογείου.
- 1997** **2 Οκτωβρίου**
Υπογράφεται η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Τίθεται σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999.
- 1998** **30 Μαρτίου**
Αρχίζει η διαδικασία προσχώρησης των νέων υποψήφίων χωρών: της Κύπρου, της Μάλτας και 10 χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.
- 1999** **1 Ιανουαρίου**
Έντεκα χώρες της ΕΕ υιοθετούν το ευρώ, το οποίο εισάγεται στις χρηματαγορές και αντικαθιστά τα εθνικά τους νομίσματα σε συναλλαγές χωρίς χρήση μετρητών. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αναλαμβάνει την ευθύνη για τη νομισματική πολιτική της ΕΕ. Την 1η Ιανουαρίου 2001 η Ελλάδα γίνεται η 12η χώρα που υιοθετεί το ευρώ.
- 10 και 13 Ιουνίου**
Λαμβάνουν χώρα οι πέμπτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- 15 Σεπτεμβρίου**
Αναλαμβάνει καθήκοντα η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή με πρόεδρο τον Romano Prodi (1999-2004).
- 15-16 Οκτωβρίου**
Η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε αποφασίζει να γίνει η ΕΕ χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

2000**23-24 Μαρτίου**

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας καθορίζει μια νέα στρατηγική για την αύξηση της απασχόλησης στην ΕΕ, τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε μια Ευρώπη που βασίζεται στη γνώση.

7-8 Δεκεμβρίου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας επιτυγχάνει συμφωνία σχετικά με το κείμενο μιας νέας Συνθήκης που τροποποιεί το σύστημα λήψης αποφάσεων στην ΕΕ, έτσι ώστε η Ένωση να είναι έτοιμη για τη διεύρυνση. Οι πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διακηρύττουν επίσημα τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2001**26 Φεβρουαρίου**

Υπογράφεται η Συνθήκη της Νίκαιας. Τίθεται σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003.

14-15 Δεκεμβρίου

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν: εγκρίνεται η διακήρυξη για το μέλλον της ΕΕ. Ανοίγει ο δρόμος για την επόμενη μεγάλη μεταρρύθμιση της ΕΕ και για τη δημιουργία μιας Συνέλευσης (με πρόεδρο τον Valéry Giscard d'Estaing) που θα συντάξει το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

2002**1 Ιανουαρίου**

Τίθενται σε κυκλοφορία χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ στη ζώνη των 12 κρατών μελών.

2003**10 Ιουλίου**

Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης ολοκληρώνει τις εργασίες της για το σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

2004**1 Μαΐου**

Η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβενία και η Σλοβακία προσχωρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

10 και 13 Ιουνίου

Διεξάγονται οι έκτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

29 Οκτωβρίου

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα υπογράφεται στη Ρώμη από τους 25 αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων.

22 Νοεμβρίου

Αναλαμβάνει καθήκοντα η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή με πρόεδρο τον José Manuel Barroso.

2005**29 Μαΐου και 1 Ιουνίου**

Οι γάλλοι ψηφοφόροι απορρίπτουν το Σύνταγμα με δημοψήφισμα και τρεις μέρες αργότερα το απορρίπτουν και οι ολλανδοί ψηφοφόροι.

3 Οκτωβρίου

Έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία και την Κροατία.

2007**1 Ιανουαρίου**

Η Βουλγαρία και η Ρουμανία προσχωρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Σλοβενία γίνεται η 13η χώρα που υιοθετεί το ευρώ.

13 Δεκεμβρίου

Υπογράφεται η Συνθήκη της Λισαβόνας.

- 2008**
- 1 Ιανουαρίου**
Η Κύπρος και η Μάλτα γίνονται η 14η και 15η χώρα που υιοθετούν το ευρώ.
- 2009**
- 1 Ιανουαρίου**
Η Σλοβακία γίνεται η 16η χώρα που υιοθετεί το ευρώ.
- 4-7 Ιουνίου**
Διεξάγονται οι έβδομες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- 2 Οκτωβρίου**
Εγκρίνεται η Συνθήκη της Λισαβόνας με δημοψήφισμα στην Ιρλανδία.
- 1 Δεκεμβρίου**
Τίθεται σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας.
Ο Herman Van Rompuy ορίζεται πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
Η Catherine Ashton ορίζεται Υπάτη Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.
- 2010**
- 9 Φεβρουαρίου**
Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει τη νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με πρόεδρο τον José Manuel Barroso για δεύτερη θητεία.
- 9 Μαΐου**
Δημιουργείται ένας πρόδρομος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας με 750 δισ. ευρώ.
Πρόκειται για ένα από τα πολλά μέτρα που έχουν ως στόχο να βοηθήσουν την Ευρώπη να αντιμετωπίσει την οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση.
- 2011**
- 1 Ιανουαρίου**
Η Εσθονία γίνεται η 17η χώρα που υιοθετεί το ευρώ.
- 2012**
- 2 Μαρτίου**
Η Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση υπογράφεται από 25 χώρες της ΕΕ. Αρχίζει να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2013.
- 2013**
- 1 Ιουλίου**
Η Κροατία προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- 2014**
- 1 Ιανουαρίου**
Η Λετονία γίνεται η 18η χώρα που υιοθετεί το ευρώ.
- 22-25 Μαΐου**
Διενεργούνται οι όγδοες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- 2015**
- 1 Ιανουαρίου**
Η Λιθουανία γίνεται η 19η χώρα που υιοθετεί το ευρώ.

Επικοινωνήστε με την ΕΕ

ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλες τις επίσημες γλώσσες διατίθενται από τον δικτυακό τόπο Europa: www.europa.eu

ΜΕ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ

Σε όλη την Ευρώπη υπάρχουν εκατοντάδες τοπικά κέντρα πληροφοριών της ΕΕ. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πλησιέστερου σε σας κέντρου στον δικτυακό τόπο: www.europedirect.europa.eu

ΜΕΣΩ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ Ή ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΥ

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που απαντά στα ερωτήματά σας σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτή την υπηρεσία δωρεάν, στον αριθμό **00 800 6 7 8 9 10 11** (ορισμένοι φορείς κινητής τηλεφωνίας δεν παρέχουν πρόσβαση σε αριθμούς 00800 ή χρεώνουν τις κλήσεις αυτές), ή πληρώνοντας την κλήση, εφόσον βρίσκεστε εκτός ΕΕ, στον αριθμό **+32 22999696** ή ακόμα με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στον δικτυακό τόπο: www.europedirect.europa.eu

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι εκδόσεις για την ΕΕ είναι προσίτες απλώς με ένα κλικ στον ιστότοπο του EU Bookshop: www.bookshop.europa.eu

Για πληροφορίες και δημοσιεύματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση στα ελληνικά, μπορείτε να απευθυνθείτε:

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα

Βασιλίσσης Σοφίας 2
106 74 Αθήνα/Athens
ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Τηλ. +30 210 7272100
Δικτυακός τόπος: <http://ec.europa.eu/greece>
E-mail: comm-rep-athens@ec.europa.eu

Αντιπροσωπεία στην Κύπρο

Σπίτι της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Λεωφόρος Βύρωνος 30
1096 Λευκωσία/Nicosia
ΚΥΠΡΟΣ/CYPRUS
Τηλ. +357 22817770
Δικτυακός τόπος: <http://ec.europa.eu/cyprus>
E-mail: comm-rep-cy@ec.europa.eu

ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Γραφείο ενημέρωσης στην Ελλάδα

Λεωφόρος Αμαλίας 8
105 57 Αθήνα/Athens
ΕΛΛΑΔΑ/GREECE
Τηλ. +30 210 3271011
Δικτυακός τόπος: <http://www.europarl.gr/>
E-mail: epathinai@europarl.europa.eu

Γραφείο ενημέρωσης στην Κύπρο

Σπίτι της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Λεωφόρος Βύρωνος 30
1096 Λευκωσία/Nicosia
ΚΥΠΡΟΣ/CYPRUS
Τηλ. +357 22870500
Δικτυακός τόπος: <http://www.europarl.europa.eu/nicosia/>
E-mail: epnicosia@ep.europa.eu

Αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και γραφεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υπάρχουν σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει αντιπροσωπείες και σε άλλα μέρη του κόσμου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση

Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014)

Υποψήφιες και εν δυνάμει υποψήφιες χώρες

Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα

Ποιος είναι ο σκοπός της ΕΕ; Γιατί και πώς δημιουργήθηκε; Πώς λειτουργεί; Τι έχει ήδη επιτύχει για τους πολίτες της και ποιες νέες προκλήσεις αντιμετωπίζει σήμερα;

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, μπορεί η ΕΕ να ανταγωνιστεί επιτυχώς άλλες σημαντικές οικονομίες και να διατηρήσει τα κοινωνικά της πρότυπα; Ποιος θα είναι ο ρόλος της Ευρώπης στην παγκόσμια σκηνή τα επόμενα χρόνια; Πού θα διαμορφωθούν τα σύνορα της ΕΕ; Και ποιο είναι το μέλλον για το ευρώ;

Αυτά είναι μερικά μόνο από τα ερωτήματα που πραγματεύεται ο Pascal Fontaine, ειδικός σε θέματα της ΕΕ, σε αυτή την έκδοση του δημοφιλούς βιβλίου του *Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα*. Ο Pascal Fontaine είναι πρώην βοηθός του Jean Monnet και καθηγητής στο Ινστιτούτο Πολιτικών Επιστημών (Institut d'Études Politiques) στο Παρίσι.

